

مقایسه تطبیقی محله‌های نوساز و قدیمی مبتنی بر هویت (اسلامی - ایرانی) در شهرسازی (نمونه مطالعاتی: حکیمیه و نارمک شهر تهران)*

رضا مطهر

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران

سمانه جلیلی صدرآباد

استادیار شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران

نویسنده‌ی مسئول: s_jalili@iust.ac.ir

رضا علیزاده

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۰/۲۵ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۲/۰۳

چکیده

هویت اسلامی در محلات شهری به معنای داشتن گرایش و تعلق، به اجتماع محله‌ای است. محلات قدیمی، گرچه امروز به دلایلی نظیر فرسودگی زیرساخت‌ها و تغییر نیازهای شهری، ممکن است در پاسخگویی به برخی انتظارات کاربران فضا با ضعف‌هایی روبرو باشند، با این حال، از نظر برخی کیفیات همچنان حتی از محلات جدید جذاب‌تر به نظر می‌رسند. مقایسه نشان می‌دهد که محلات گذشته دارای ساختاری بسامان بوده و هویت اسلامی در محلات را تقویت می‌کرده است؛ اما محلات جدید ابتدا ساختار محله را با برج‌ها و آپارتمان‌ها که جمعیت را در آن ساکن کرده تعریف می‌کند. هدف پژوهش در دست اقدام شناسایی معیارهای موثر بر هویت اسلامی در محلات شهری با توجه به شرایط امروزه و همچنین ارزیابی و مقایسه تطبیقی محلات قدیمی و جدید نارمک و حکیمیه براساس این معیارها به منظور ارتقای هویت اسلامی می‌باشد. این پژوهش از نوع توسعه‌ای بوده و روش آن تطبیقی است برای این منظور، با استناد و مروری بر ادبیات هویت، معیارهای آن تبیین و با استفاده از مطالب گردآوری شده، متغیرها مشخص و جهت سنجش هر یک از آنها، تعدادی گویه و سوال تدوین شد که ساختار پرسشنامه را تشکیل داده‌اند. در نهایت این پرسش‌نامه در دو محله به صورت تطبیقی سنجیده می‌شود. پرسشنامه دارای ۴۷ سوال تخصصی جهت سنجش هویت اسلامی محلات شهری است که نمره‌گذاری گویه‌ها براساس طیف لیکرت می‌باشد و داده‌های حاصل با استفاده از آزمون T در نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تفاوت معیارهای خوانایی، تعاملات اجتماعی و فرهنگ در محلات حکیمیه و نارمک با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی متفاوت معنادار و واقعی نیست و تفاوت معیارهای شناخت و آگاهی، حس تعلق، رضایتمندی، استقلال و آزادی، برازندگی محیطی، دین، تمدن، قلمرو و اتحاد در این محلات معنادار و واقعی می‌باشد به عبارت دیگر این معیارها در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی گوناگون، متفاوت است. در نهایت مشخص شد با توجه به آنکه سطح معنادگی (sig) کمتر از ۰.۰۵ و حد بالا و پایین این دو محله با سطح اطمینان ۹۵٪ منفی بوده، مشخص شد که میانگین امتیازات معیارهای هویت محله‌ای در محله قدیمی نارمک بیشتر از محله نوساز و جدید حکیمیه است.

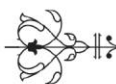
واژه‌های کلیدی: هویت اسلامی، محلات نوسازی و قدیمی، حکیمیه، نارمک.

مقدمه

کسب هویت مطلوب و اصیل و رهایی از هویت‌های بحران‌زا و بحران هویت از دغدغه‌های تاریخ انسانیت و فرهنگ‌های انسانی بوده و هست؛ و به اعتبار آزادمنشی و فضیلت آرمان‌خواهی و کمال‌طلبی انسان همیشه خواهد بود. به تأکید می‌توان گفت انسان به آن دلیل انسان است که موجودی هویت‌ساز و خواستار هویتی استعلایی و آرمانی است (نقره‌کار ۱۳۸۷). هویت مفهومی پیچیده و چندبعدی است که در حال حاضر، به منظور بیان خواسته‌ها و آرزوهای مطلوب برای یک مکان (محلّه) خوب به کار گرفته می‌شود. نیروها متفاوت فرآیند جهانی شدن و اشکال جدید معماری و شهرسازی تأثیر بسیاری بر درک مردم از خود و هویت مکان خود گذاشته است (موسا^۱ ۲۰۱۳، ۱). جستجوی معنی و هویت در مکان‌ها و فضاهای شهری در دهه‌های اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته است (تابان و دیگران ۱۳۹۰، ۸۰). متأسفانه علی‌رغم اینکه از این مفهوم به مقاصد مختلف استفاده فراوان می‌شود؛ کمتر درخصوص آن اندیشیده شده است. بنابراین، معماری و شهرسازی هویت یک جامعه را به نمایش می‌گذارد؛ و محلّه عرصه‌ای است که این هویت در آنها ظهور پیدا می‌کند. بنابراین طراحی و ایجاد محلات با هویت اسلامی در شهرها می‌تواند بیانگر فرهنگ، شهرسازی و در نتیجه هویت آن شهر و محلّه باشد. برای تحقق مفاهیم شهر مطلوب اسلامی، انطباق و همپوشانی سه فضای ذهنی، عملی و عینی به عنوان ارکان آن ضرورت دارد چرا که محیط زندگی انسان تأثیر بسزایی در رفتار و هویت انسان به سمت ارزش‌های مستتر در خویش دارد و ادامه حیات شهری دلیل بر اهمیت محلّه در تکامل اجتماعی-روانی شهرنشینان است. لذا شهر (یا محلّه) را می‌توان محیطی برای تجلی هویت، ارزش‌های منبعث از اعتقادات، جهان بینی و فرهنگ ساکنان خود دانست (کیونو^۲ ۲۰۰۵). یکی از مهم‌ترین مسائل پیشروی جوامع در حال توسعه، حفظ خویشتن و گریز از بحران هویت است. بافت‌های قدیمی امروز، بخشی از بافت شهرهای کشور به یادگار مانده از یک یا دو قرن گذشته و حتی نیمه اول قرن حاضر می‌باشند که اکثر آن‌ها علی‌رغم واجد ارزش بودن از نظر تاریخی-فرهنگی به فرسودگی گراییده‌اند. ولیکن همواره ضرورت حفظ، هویت و بازآفرینی ارزش‌ها در این گونه بافت‌ها مورد توجه معماران، برنامه‌ریزان و طراحان شهری بوده

است و به تأثیر ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بر توسعه بافت‌های مذکور توجه گردیده است. زوال هویت محله‌ای را می‌توان از جمله مهم‌ترین مخاطرات اجتماعی-فرهنگی کلان شهر تهران در سال‌های اخیر تلقی نمود که به زعم برخی از کارشناسان تأثیری منفی بر کیفیت زندگی شهروندان بر جای گذاشته و محلات شهری جدیدالتاسیس از این مقوله مستثنی نیستند. محلات قدیمی و کهنه اسلامی-ایرانی، گرچه امروز به دلایلی نظیر فرسودگی زیرساخت‌ها و تغییر نیازهای شهری، ممکن است در پاسخگویی به برخی انتظارات کاربران و بهره‌وران فضا با ضعف‌هایی روبرو باشند؛ با این حال، از نظر برخی کیفیات همچنان حتی از محلات جدید جذاب‌تر به نظر می‌رسند. محلات امروزی به تبع استفاده از سبک‌های معماری و ساخت-وسازهای جدید، شاهد تغییر و تحول مناسبات ساکنان با یکدیگر هستند. به نظر می‌رسد الگوی سنتی (بومی) و قدیمی سکونت، بیش از الگوی مدرن که در محلات جدید مینا قرار می‌گیرد؛ زمینه‌ی حفظ هویت را فراهم می‌کرده است. مفهوم هویت در پی پاسخ به کیستی و چیستی است و تحقق بخشیدن به این مفهوم، نیازمند شناخت عوامل و معیارهای موثر بر هویت است و از آنجایی که هویت محلّه‌ای حس تعلق شهروندان را برانگیخته و منجر به محلّه‌ای واجد حیات مدنی خواهد شد؛ شناخت معیارهای تأثیرگذار بر آن ضروری می‌باشد. در این پژوهش محلات حکیمیه و نارمک، واقع در منطقه ۴ شهر تهران، به عنوان دو نمونه مطالعاتی که یکی محلّه قدیمی و دیگری محلّه‌ای تقریباً جدید از شهر تهران است انتخاب؛ و در این زمینه بررسی شده‌اند. با توجه به فرهنگ غنی ایرانی-اسلامی و لزوم توجه به آن در طراحی و ساخت محلات، هدف این پژوهش شناسایی معیارهای موثر بر هویت محلات با توجه به شرایط امروزه و مقایسه تطبیقی بین محلات مذکور براساس این معیارها به منظور ارتقای هویت اسلامی در محلات جدید می‌باشد. انتخاب این دو محلّه به این منظور صورت گرفته تا پاسخ این سؤالات مشخص شود که تحقق معیارهای هویت در محلات قدیمی و جدید به چه صورت است؟ و نیز چه تفاوت‌هایی میان الگوی قدیمی سکونت و الگوی معاصر ساخت و ساز محلات وجود دارد؟ فرضیه این پژوهش به این صورت می‌باشد که به نظر می‌رسد در دو محلّه با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی مختلف، هویت محلّه‌ای نیز متفاوت است. این دو محلّه از نظر سطح درآمدی و قیمت زمین، شرایط تقریباً مشابه دارند.

دارد. پرسشنامه دارای ۴۷ سوال تخصصی جهت سنجش هویت محله‌ای است که نمره‌گذاری گویه‌ها براساس طیف لیکرت از گزینه کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم می‌باشد. همچنین داده‌های حاصل با استفاده از آزمون T در نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و همچنین برای ترسیم نقشه‌ها از نرم‌افزار GIS استفاده شده است.

مفاهیم، دیدگاه و مبانی نظری هویت

موضوع هویت از بنیادی‌ترین مباحث اندیشه معاصر به‌ویژه برای جوامع در حال توسعه است؛ که به یکی از موضوعات محوری در پژوهش‌های علوم اجتماعی تبدیل شده است. در فرهنگ فارسی عمید، هویت به معنی حقیقت شی یا شخص که مشتمل است بر صفات ذاتی او مانند شخصیت، هستی، و... و در فرهنگ آکسفورد هویت به معنی یکسانی خصوصیات طبیعی، همانند بودن شخصی یا چیزی در همه زمان‌ها و شرایط و... تعریف شده است. در واقع هویت از جنس آگاهی، معنا و درک است. بنابراین «ساختار نمادین» دارد و امری هم‌بودنی و هم‌شدنی است؛ فرآیندی بازتابانه است که در آن «من» و «دیگری» برساخته می‌شود (گیدنز^۴ ۱۹۹۱). در ادامه تعریف هویت از دیدگاه برخی پژوهشگران بیان شود.

جدول ۲. تعریف هویت از دیدگاه برخی پژوهشگران
(مأخذ: نگارندگان)

تعریف	پژوهشگر
عنصر بازاندیشانه هویت را متعلق به انسان مدرن می‌داند و هویت شخصی یا خود بازاندیشانه را پدیده-ای منحصر به دوران مدرن تلقی می‌کند.	(Giddens 2010)
معتقد است «هویت طبقه‌بندی اشیاء و افراد و مرتبط ساختن خود با چیزی یا کسی دیگر است».	(Jencks 2008)
از نظر مارتین هایدگر ^۵ هویت انسان دارای ثبات و پایداری نیست و با بررسی اعماق وجود انسان پویایی هویت او قابل درک است.	(Haapala 2004)
مفهوم هویت را معادل ۱. خودبرهمسانی، ۲. فردیت یا ذات یک شخص، ۳. درون‌نگری و عمل بازتابی می‌داند.	(Jenkins 2003)

روش پژوهش

این پژوهش از نظر روش‌شناسی و ماهیت توصیفی تحلیلی با توجه هدف و سوالات آن، کاربردی و روش آن تطبیقی است. برای این منظور، به روش کتابخانه‌ای و با استناد و مروری بر ادبیات هویت اسلامی در محلات شهری و نیز مطالعات غربی، معیارهای آن تبیین و با استفاده از مطالب و اطلاعات گردآوری شده است. با توجه آنکه منابع و کتبی (اسلامی و غیراسلامی) که مولفه‌ها و متغیرهای پژوهش استخراج گردیده؛ این متغیرهای با توجه به شرایط امروزه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و در نهایت جهت سنجش هر یک از متغیرها، تعدادی گویه و سوال تدوین شد که ساختار پرسشنامه را تشکیل داده‌اند. همچنین برای مقایسه تطبیقی و سنجش میزان تحقق این معیارها در دو محله قدیمی و نوساز نارمک و حکیمیه با معیارهای مستخرج از مبانی نظری، مطالعات پیمایش میدانی صورت پذیرفت. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، با ضریب خطای ۱۰٪، حجم نمونه برابر ۲۰۰ نفر (شامل ۱۰۰ نفر محله حکیمیه و ۱۰۰ نفر نارمک) در نظر گرفته شده است. این پرسشنامه‌ها به صورت تصادفی بین ساکنان این دو محله توزیع گردید و در نهایت برای تأیید پایایی پرسشنامه، پس از تکمیل پرسشنامه به وسیله‌ی ضریب آلفای کرونباخ انسجام درونی گویه‌ها مورد سنجش قرار گرفت؛ تا پایایی مقیاس-ها مورد ارزیابی قرار گیرند.

جدول ۱. محاسبه‌ی آلفای کرونباخ به منظور تأیید پایایی پرسشنامه
(مأخذ: نگارندگان)

Scale: Neighborhood identity

Case Processing Summary

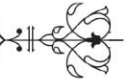
Cases	N		%
	Valid	Excluded ^a	
	199	1	99.5
			.5
Total	200		100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.975	51

ضریب آلفای کرونباخ^۳ انسجام درونی گویه‌ها بیشتر از ۰.۷ و مقدار آن ۰.۹۷۹ می‌باشد که نشان از عالی بودن سازگاری داخلی گویه‌ها

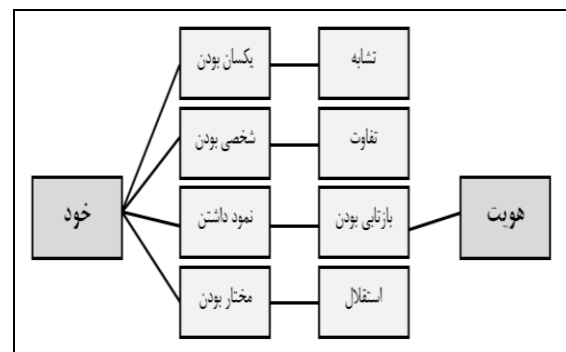

ادامه جدول ۲. تعریف هویت از دیدگاه برخی پژوهشگران

(مأخذ: نگارندگان)

پژوهشگر	تعریف
(Alsayyad 2001)	هویت در مشابهت ریشه دارد؛ اما همواره به تفاوت نیز مربوط می‌شود.
(Bradley 1996)	هویت فردی به ساختمان خود، حس ما از خودمان به‌عنوان فردی یگانه اشاره دارد و هویت اجتماعی به موقعیت‌یابی در جامعه اشاره می‌کند.
(Castells 2004)	هویت، منبع معنابخشی برای کنشگران است که به دست آن‌ها از رهگذر فرآیند فردیت بخشیدن، ساخته می‌شود.
(Kohler 2001)	هویت بستریست برای تعریف قدرت و آگاهی میزان برخورداری من از قدرت. شباهت می‌تواند هویت افراد را تهدید و در نهایت افراد را به تنفر وا دارد.
(Calhom 1994)	شناسایی هویت، نوعی بر ساختن است و به طور کامل از داعیه‌های شناخته شدن به طرق خاص به وسیله دیگران جدایی‌پذیر نیست.
(Woodward 1991)	هویت را به مجموعه‌ای از روابط ذهنی دیالکتیکی مبدل می‌سازد که اساسا به واسطه تفاوت ساخته می‌شود.
(Bocock 1992)	حس هویت از طریق طیف وسیعی از منابع هویت بدست می‌آوردند؛ منابعی مثل جنسیت، سن، موقعیت مادی و ...
(Hall 1992)	هویت را یک روند در حال شدن می‌داند که شناسنامه و عامل شناخته شدن است.

یکی از مفاهیم هویت به درون‌گری و عمل بازتابی، مانند شک یا اعتماد به خود، اشاره می‌کند. معنی کلمه «خود» موازی معنای عام «هویت» است (گیدنز ۲۰۱۰، ۴۹). نمودار زیر تناظر میان معناهای هویت با خود را به نمایش می‌گذارد.

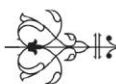
نمودار ۱. تناظر میان هویت با خود (مأخذ: نگارندگان)

جدول ۳. دیدگاه برخی پژوهشگران در مورد هویت

(مأخذ: نگارندگان)

پژوهشگر	تعریف
(Adab 2014)	معناشناسی از موثرترین عوامل در شکل‌گیری هویت مکان، هویت محله، و تعریف چشم‌انداز هویت برای یک مکان است.
(Simandan 2011)	هویت مکانی به معنای بودن و اهمیت داشتن مکان‌ها برای ساکنان و استفاده‌کنندگان اشاره دارد که چگونه این معانی به ادراک فرد از خویشتن وی کمک می‌کند.
(Mihaylov 2011)	هویت مکان می‌تواند منجر به حس تعلق به آن محله شود و همچنین تعلق مکانی می‌تواند به طور معناداری سرمایه اجتماعی را پیش‌بینی کند.
(Lewicka 2008)	در هویت مکانی، مکان وسیله‌ای است که فرد خودش را از دیگران (افراد خارج از مکان) متمایز می‌کند و نیز حس همسانی خود را با افراد داخل مکان حفظ می‌کند.
(Abel 2008)	هویت محله‌ای به معنای داشتن گرایش و احساس خو، به اجتماع محله‌ای است.
(Dougherty 2008)	هویت توسط محیط طبیعی و واکنش‌های افراد در مکان‌هایی که آنها ساکن هستند؛ شکل گرفته است و تغییرات آنها را به هم وابسته می‌کند.
(نقره‌کار ۱۳۹۱)	هویت هر پدیده‌ای از منظر اسلامی مبتنی است بر استعداد بالقوه و ذاتی او؛ موقعیت بالفعل و موجود او و در نهایت به سرآمد و غایت مقدر شده برای آن پدیده.
(پاکزاد ۱۳۸۶)	بخشی از شخصیت وجودی هر انسان که هویت فردی او را می‌سازد؛ مکانی (محله) می‌داند که خود را با آن می‌شناسد و به دیگران می‌شناساند.
(عبادیان ۱۳۸۳)	هویت مجموعه خصوصیات فرد یا شی یا مکان را از دید تعلق به گروه یا نوع تعیین می‌کند.
(فیرحی ۱۳۸۳)	هویت عبارت است از نوعی رابطه بین شخصیت فرد و ساختار اجتماعی یا نسبت میان عوالم ذهن فرد و واقعیت زندگی.
(احمدی ۱۳۸۳)	هویت عبارت است تعریفی که فرد از خود و مکان خود دارد و اولین آگاهی که به خود پیدا می‌کند.
(Foth 2004)	هویت محله‌ای و احساس تعلق امروزه کمتر از آجرها و مصالح بکار رفته در ساختمان‌ها مستق می‌شود.
(Payton 2003)	هویت مکان (محله یا شهر) به جنبه ذهنی رابطه میان انسان و مکان اشاره دارد و اینکه چگونه مکان به هویت خود فرد کمک می‌کند.

ادامه جدول ۳. دیدگاه برخی پژوهشگران در مورد هویت (مأخذ: نگارندگان)

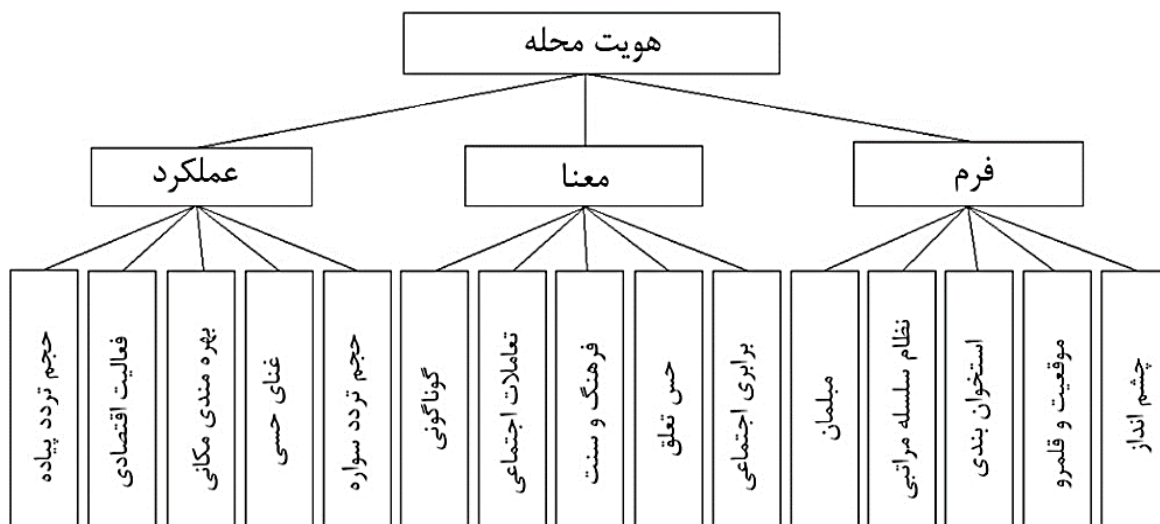
پژوهشگر	تعریف
(Williams 2003)	هویت مکان (محله و شهر) به مثابه مؤلفه‌های از هویت خویشتن است که عزت نفس و حس تعلق به اجتماع را در فرد افزایش می‌دهد.
(Bohr 1997)	هویت همان تفاوت‌های کوچک و بزرگی است که باعث بازشناختن یک مکان (خوانایی) می‌شود و حس دل بستگی و حساسیت به محیط را به وجود می‌آورد.
(Alexander 1992)	هویت را تجسم کالبدی کیفیت‌های بی‌نام در بناها می‌داند؛ کیفیت‌هایی که مبنای اصلی حیات و روح هر انسان، شهر، بنا یا طبیعت بکر هستند؛ اما نمی‌توان نامی بر آنها گذاشت. هویت همان تفاوت‌های کوچک و بزرگی است که باعث بازشناختن یک مکان و خوانایی محیط می‌شود و حس دل بستگی محیط را به وجود می‌آورد.
(Walmsley 1990)	هویت مکان، بخشی از هویت شخصی است. هویت مکان در اثر تجربه مستقیم محیط فیزیکی رشد می‌یابد. بنابراین بازتابی از وجوه اجتماعی و فرهنگی مکان است.
(Rapaport 1990)	محله را ابزاری توصیف کرد که ساکنان با بهره بردن از آن، هویت خود را باز می‌یابند و با دسترسی محلی به نیازها و توانایی برای معرفی خود در سطح فردی یا جمعی می‌رسند؛ به طوری که به آن‌ها کمک می‌کند هویت محله خود را تعریف و تمایلات و ترجیحات خود را بیان کنند.

ادامه جدول ۳. دیدگاه برخی پژوهشگران در مورد هویت (مأخذ: نگارندگان)

پژوهشگر	تعریف
(Lynch 1918)	عامل تمایز بین محلات «هویت» است. محله با هویت، محله‌ای است که از سایر محلات و مکان‌ها متمایز باشد.

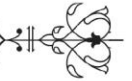
با توجه به تاثیر رابطه انسان و مکان، هویت مکان بخشی از هویت فردی است و در غنای شخصیت فردی نقش محوری دارد (والمسلی^{۱۱}، ۱۹۹۵، ۵۹-۶۴). مفهوم هویت محله، غالباً در دو بخش مکمل یکدیگر مطرح می‌شود. اول، ایجاد خاطره و تداعی در شخص؛ و دوم، تمایز و استقلال شخص. لذا همان برداشتی است که می‌توان براساس آن محلات را ساخت و ارزیابی کرد؛ برآیندی که شامل مجموعه دستاوردهای شهروندان در حوزه‌های مختلف است.

با توجه به تاثیر رابطه انسان و مکان، هویت مکان بخشی از هویت فردی است و در غنای شخصیت فردی نقش محوری دارد (والمسلی^{۱۱}، ۱۹۹۵، ۵۹-۶۴). مفهوم هویت محله، غالباً در دو بخش مکمل یکدیگر مطرح می‌شود. اول، ایجاد خاطره و تداعی در شخص؛ و دوم، تمایز و استقلال شخص. لذا همان برداشتی است که می‌توان براساس آن محلات را ساخت و ارزیابی کرد؛ برآیندی که شامل مجموعه دستاوردهای شهروندان در حوزه‌های مختلف است.

نمودار ۲. الگوی تحلیلی هویت محله (مأخذ: نگارندگان)

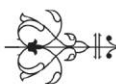

فعالیت‌ها و رفتارها، تجارب و خاطره‌ها، حس مکان و در نهایت هویت در آن پدیدار می‌شود (میرزایی و دیگران ۱۳۹۱). همچنین بازار به‌عنوان مکانی واجد مولفه‌های سازنده معنا، هویت ایرانی ماست که در یک استمرار تاریخی شکل می‌گیرد و در عین پویایی، خود را در صور کالبدی، هنر و معماری این سرزمین نمایان می‌کند. تابان و دیگران در مقاله‌ای با عنوان «هویت مکان، رویکردی پدیدارشناسانه» نشان دادند که با توجه به اهمیت مکان و هویت مکانی، با رویکردی پدیدارشناسانه نحوه شکل‌گیری هویت مکانی و عوامل دخیل در آن بازشناسی شده و مدل چگونگی شکل‌گیری هویت در ارتباط با مکان در جهت خلق مکان‌های با معنا باید ارائه گردد (تابان و دیگران ۱۳۹۰). «حیبی» بیان می‌دارد که هویت مکان در بستر زمان و متاثر از تکوین خاطره برگرفته از تعامل ساکن و محل سکونت شکل می‌گیرد. از این رو، در زمینه شکل‌گیری هویت مکان در توسعه شهری جدید، توجه به خاطره‌سازی شهری و فضاهای شهری خاطره‌های ضروری است (حیبی ۱۳۸۳، ۱۸-۱۴). «چپ من» بیان می‌دارد که شکل‌گیری هویت مکان حاصل وابستگی عاطفی و احساسی مبتنی بر تعامل ساکن و محیط است (چپمن اسپارکز ۱۳۸۴، ۱۹۲-۱۷۵). از دیدگاه «دانشپور» هویت مکان، مفهومی نسبی مبنی بر، تشخیص توأم با تمایز در عناصر شکل دهنده حس مکان می‌کند (دانشپور ۱۳۷۹). «یوجانگ» معتقد است که هویت مکان زاینده پیوند با معانی و ادراکات است؛ که این ادراکات توسط روابط مردم و محیط حاصل می‌شود (یوجانگ^{۱۷} ۲۰۱۲، ۱۶۰-۱۶۵). از مطالعه و بررسی پژوهش‌های صورت گرفته درخصوص هویت مکان با تأکید بر محلات شهری این‌گونه به نظر می‌رسد که غالب این مطالعات به ارزیابی هویت در یک مکان، شناسایی عوامل موثر در سنجش هویت، شناسایی عوامل موثر بر ادراک افراد از فضا، عوامل موثر بر تقویت و تجلی هویت مکان، و... پرداخته‌اند و در این زمینه راهکارها و الگوهایی جهت تقویت و شکل‌گیری هویت از جمله تقویت تعاملات ساکنان، کیفیت شبکه دسترسی، و... پرداخته‌اند که این موضوع با بخشی از پژوهش در دست اقدام وجوه اشتراک دارد. اما از وجوه افتراق و نوآوری این پژوهش نسبت به مطالعات پیشین بررسی و مقایسه تطبیقی بین محلات شهری نو و قدیمی می‌باشد که برای این هدف محله حکیمیه را به‌عنوان یک محله نوساز و محله نارمک را به‌عنوان یک محله قدیمی و کهنه انتخاب کرده است.

«براون و پارکر» معتقدند که هویت مکان به‌ویژه هویت محله‌ای به ادراکات فرد از فضا بستگی دارد. در ساخت محلات جدید باید بر تقویت اصل روابط اجتماعی بین ساکنان محله تأکید شود (براون-ساراکینو^{۱۸} و پارکر^{۱۳} ۲۰۱۷). «مارتوچی» معتقد است که هویت محله رابطه مستقیم با روابط اجتماعی ساکنان دارد. این اصل و مضمون از هویت باید برای تمام بازیگرانی که سازنده محلات جدید هستند مورد توجه بگیرد (مارتوچی^{۱۴} ۲۰۱۹). «ریلا»^{۱۵} در پژوهشی دریافت حس تعلق مکانی در نتیجه‌ی خاطرات موجود از ارتباطاتی شکل می‌گیرد که در مکان رخ می‌دهند. او اشاره می‌کند ما مکان‌هایی را به یاد می‌آوریم که در آنها اتفاقات مطلوبی را تجربه کرده‌ایم؛ بنابراین هویت مکانی قسمتی از تجربه‌ی ماست (گنجی جامه شوران^{۱۶} و دیگران ۲۰۱۶، ۱۶). «رلف» بیان می‌دارد که هویت یک مکان در سایه تجربه مستقیم، درونی و درک معنای ابعاد فیزیکی و اجتماعی محیط، شکل می‌گیرد. این چنین، هویت مکان حاصل تجربه مستقیم فردی و اجتماعی است و همواره به یک تشابه و یگانگی مداوم - که تمایز و تفاوت بخشی مشخص از فضا نتیجه آن است- ارجاع دارد. از این‌رو، ویژگی اصلی هویت مکان خلق درونی مجزا از بیرون می‌باشد که بر تلقی از مکان به‌عنوان بخشی خاص از فضا و هویت آن مبتنی بر تجارب عمیق و مستقیم، تأکید دارد (رلف ۱۳۸۹، ۶۴-۶۲). رهنما و همکاران در پژوهشی با عنوان «تجلی هویت اسلامی در طراحی محلات جدید بر اساس مولفه‌های اسلامی» نشان دادند که با توجه به اینکه هویت اسلامی در محلات شهرهای اسلامی به کاربری مذهبی (مسجد) گره خورده است. لذا توجه و طراحی محلات جدید بر اساس محوریت این کاربری باید مورد توجه بیشتری قرار گیرد (رهنما و دیگران ۱۳۹۵). «رحمانی و پورجعفر» شاخص‌های مؤثر بر هویت محله مسگرهای شهر زنجان را تحلیل کرده‌اند. در این پژوهش محله مسگرها از نظر بافت اجتماعی، جایگاه محله در شهر، موقعیت در شهر، کیفیت شبکه دسترسی در محدوده مطالعه‌شده، کیفیت کاربری‌ها در طرح تفصیلی، کیفیت بصری جداره‌های خیابان مسگرها، بررسی عناصر برجسته ادراکی در خیابان مسگرها، بررسی خیابان مسگرها به لحاظ اجتماعی، توده و فضا، عناصر کالبدی با ارزش تاریخی- فرهنگی در محله بررسی و ارزیابی شده است (رحمانی و پورجعفر ۱۳۹۵). نتایج پژوهش در سال ۱۳۹۰ با عنوان «معنا در مکان و آفرینش هویت (نمونه موردی: بازار کرمانشاه)»، نشان می‌دهد مکان، ماهیتی است پویا و هویتی مکنون که در نتیجه

هویت در شهر اسلامی

شهر اسلامی در زمره اصطلاحات مناقشه‌آمیزی است که به تبع ذات میان‌رشته‌ای آن، پژوهشگران بسیاری از نظام‌های علمی گوناگون سعی در بررسی و تبیین آن داشته‌اند. تاکنون تعریف جامع و مانع مورد وفاقی از شهر اسلامی و خصوصیات آن ارائه نشده است؛ و صاحب‌نظران در ارائه تعریفی مقتضی از این پدیده بازمانده‌اند. بطور کلی دو تعریف از شهر اسلامی در آثار محققان مطرح است. اول اینکه، رواج شهر اسلامی و اطلاق آن به شهرهای مسلمانان (به ویژه شهر اسلامی نامیده شدن شهرهای تاریخی ممالک اسلامی یا شهرهای مسلمان‌نشین) با این فرض که این شهرها از نظر کالبدی، جلوه‌گاه تجلی خاصی از ارزش‌های اسلامی بوده و از شهرهای سایر تمدن‌ها و فرهنگ‌ها متمایز می‌باشند؛ از قرن نوزدهم میلادی و توسط مستشرقان آغاز شد. از آن دوران به بعد، شهر اسلامی به شهرهای ساخته شده توسط مسلمانان و محل زندگی آنان اطلاق می‌شد که به مرور در نوشته‌ها و آثار مربوط به تبعات شهری سکونت‌گاه‌های مسلمانان، با تکیه به این موضوع که با توجه به حریم فیزیکی و یا ذهنی خاص خود تجلی جامعه فرهنگی متمایز از سایر تمدن‌ها هستند؛ در ادبیات غرب تثبیت شد (نقی‌زاده ۱۳۹۰، ۵). دومین دیدگاه این است که شهر اسلامی مکانی است که در آن احکام اسلامی جاری بوده و بر اساس فرهنگ اسلامی ساخته شده باشد؛ در الگوی شهر اسلامی عامل مسلط دین است و به طور حتم تمام شاخص‌ها و عناصر زندگی اجتماعی و کالبدی شهر براساس مبانی و آموزه‌های مطابقی، تضمینی یا التزامی قرآن و روایات صحیح بنا شده باشد (مطهر ۱۳۹۸، ۲۶). تعبیر اول به مفهوم «شهر اسلامی» به مثابه یک واقعیت تاریخی منتهی می‌شود و تعریف دوم به «شهرسازی اسلامی» به مثابه یک الگوی الهی برای شهرسازی. در مورد تاریخچه انجام مطالعات علمی در مورد مفهوم شهر اسلامی می‌توان گفت مفهوم شهر اسلامی، نخست در مطالعه شهرهای شمال آفریقا مورد استفاده قرار گرفت. این تحقیقات سبب شکل‌گیری قالبی کلی از شهر اسلامی شد که آن را به کل شهرهای موجود در قلمرو حاکمیت اسلام تعمیم می‌دهند. مطالعات بیشتر درباره شهرهای اسلامی در خارج از آفریقا و خاورمیانه موجب پیچیدگی در مشخصات کلی شهر اسلامی و تنوع نظرها در این باره گردید (پوراحمد و موسوی ۱۳۸۹، ۳).

همچنین در ادبیات مربوط به شهرهای اسلامی، بر تمایز شهرهای اسلامی از سایر شهرها به لحاظ ویژگی‌ها و مؤلفه‌ها تأکید شده که بر ویژگی‌های شهرهای اسلامی، زمینه را برای امکان تدوین نظریه شهری در اسلام فراهم می‌کند (بیات ۱۳۹۴، ۱۴۰). پرسش در خصوص رابطه اسلام و معماری و تکوینی یا اعتباری بودن این رابطه علاوه بر معماری در حوزه شهرسازی نیز با ابهامات زیادی مواجه است. به طوری که طیف وسیعی از تعبیر و تفسیر در مورد اصطلاح شهر اسلامی ارائه می‌گردد (نقره‌کار و رئیسی ۱۳۹۱، ۶). برخی اصولاً منکر وجود شهر اسلامی بوده و برخی دیگر هر آنچه را که در طول تاریخ در ممالک مسلمان‌نشین بنا گردیده شهر اسلامی می‌نامند (نقره‌کار و علی‌الحسابی ۱۳۹۶). خداوند در آیه ۹۱ سوره نمل^{۱۸} «بگو من مامورم پروردگار این شهر «مکه» را عبادت کنم؛ همان کسی که این شهر را حرمت بخشید و همه چیز از آن اوست و من مامورم از مسلمین باشم»؛ افتخارات و موجودیت انسان را به شهری منوط می‌کند که وی به ایشان ارزانی داشته است. اگر بتوان از عبارت افتخارات و موجودیت، هویت را استنباط نمود؛ آن وقت می‌توان نتیجه گرفت که شهر اسلامی دارای هویتی است؛ که مسلمان ساکن در شهر به آن می‌دهد (فرجام ۱۳۹۰، ۳۴). می‌توان در خصوص ماهیت شهر اسلامی از مفهوم تمایز با شهر غربی سخن گفت که مطابق آن، شهر اسلامی، همانند سیما، نام، آداب و منش مسلمانان، هویت خاص خود را دارد که تمایزش را از مجتمع‌های بنا شده بر مبنای تفکرات غیر اسلامی را به وضوح و روشنی نمایش می‌دهد (نقی‌زاده ۱۳۹۰، ۲۲). هویت داشتن شهر اسلامی به معنای متمایز بودن آن از شهرهای دیگر با فرهنگ‌ها دیگر می‌باشد به نحوی که در نگاه اول بتوان اسلامی بودن آن را تشخیص داد.

مولفه‌ها و معیارهای هویت محله

با توجه به ماهیت وحدت‌بخشی و افزایش خودباوری، شناسایی متغیرهای موثر در ارتقای هویت و بررسی تطبیقی دو محله قدیمی و جدید نارمک و حکیمیه محور مقاله حاضر است. لذا در این بخش به گردآوری مفاهیم کلیدی در باب هویت که مورد اتفاق نظر اندیشمندان مسلمان و غیرمسلمان بوده است؛ پرداخته شده که در قالب جدولی ارائه گردیده است.

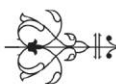

جدول ۴. مفاهیم کلیدی در باب هویت مکان (محلّه یا شهر) (مأخذ: نگارندگان)

عنوان پژوهش	پژوهشگر	سال	مفاهیم کلیدی
Shopping Streets and Neighborhood Identity	Martucci	۲۰۱۹	روابط اجتماعی، معماری، خوانایی، شناخت
Dimensions underlying place identity for sustainable urban development	Ernawati	۲۰۱۸	روابط فردی و اجتماعی، محیط کالبدی، حس و تعهد به مکان
What is up with My Sisters? Where are You	Brown-Saracino	۲۰۱۷	ادراک، روابط همسایگی، قلمرو و محدوده، تنوع (تفاوت)
Investigating the Factors Affect Individual's Attachment to place	Ganji Jameh Shouran	۲۰۱۶	حس تعلق، روابط اجتماعی، تداعی خاطرات، کیفیت فیزیکی (کالبدی)
Residents' Sense of Place and Landscape Perceptions at the Rural- Urban Interface	Soini et al	۲۰۱۲	حس تعلق، فرهنگ، سازگاری، ارتباطات اجتماعی، دلبستگی، ریشه تاریخی، رضایتمندی، ادراک (تشخیص)
Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age, Cambridge	Giddens	۲۰۱۰	توافقات (قراردادهای) اجتماعی، درک اجتماعی، معنادهی
Place and Placelessness	Seamon, & Jacob	۲۰۰۸	فرم و ابعاد فیزیکی، فعالیت و روابط اجتماعی
Rethinking Ethnicity: Arguments and Explorations	Jenkins	۲۰۰۸	استقلال، همسانی، آگاهی، تفاوت، شباهت
Predator diversity and ecosystem functioning: Density modifies the effect of resource partitioning	Griffin	۲۰۰۸	ویژگی‌های طبیعی، قلمرو و موقعیت
The rise of the network society	Castells	۲۰۰۶	معناداری، فرهنگ، هویت طبقاتی، هویت قومی، خودمختاری
The Demons of Difference and Ethos of Understanding about Cultural Policy, in Swiss	Kohler	۲۰۰۰	حس تعلق، شباهت، تفاوت، جایگاه فردی مشخص، آگاهی، قدرت
Concepts of Identity and Difference	Woodward	۱۹۹۷	تشابه، تفاوت، اختیار، قلمرو، روابط اجتماعی، وحدت
Social Movements: An Introduction	Porta & Diani.	۱۹۹۷	روابط اجتماعی، شباهت، تمایز، مشروعیت، نمادها، اختیار، قلمرو، حس تعلق، اتحاد
Fractured Identities: Changing Patterns of Inequality	Bradley	۱۹۹۶	قلمرو (موقعیت)، فردیت، استقلال، آگاهی
Consumption and Lifestyles	Bocock	۱۹۹۲	قدرت، موقعیت فردی، رضایت داشتن، روابط، جنسیت
The Question of Cultural Identity in (eds)	Hall	۱۹۹۲	هویت فردی، هویت فرهنگی، هویت ملی، معنا داشتن، روابط اجتماعی، قلمرو جغرافیایی
Human Identity in the Urban Environment	Alexander	۱۹۹۲	الگو داشتن مکان، تقدم کل بر جز، تفاوت، حس تعلق، خوانایی
The Value of Difference. In J. Rutherford (ed) Identity	Weeks	۱۹۹۰	اتحاد، آگاهی، روابط اجتماعی، مشارکت، استقلال، قلمرو مکانی
A theory of good city form	Lynch	۱۹۶۰	سرزندگی، معنی، دسترسی، تناسب، کنترل، عدالت، تمایز
بازشناسی مولفه‌های هویت منظر شهری در شهرهای ایرانی - اسلامی	دنبلی و همکاران	۱۳۹۸	حس تعلق، روابط اجتماعی، امنیت، هویت اجتماعی فردی، تاریخ، دین، آداب رسوم، زبان
تحلیل و بررسی شاخص‌های مؤثر در هویت محلّه	رحمانی و پورجعفر	۱۳۹۵	موقعیت و قلمرو، شبکه دسترسی، کیفیت کاربری و بصری، عناصر تاریخی - فرهنگی
ویژگی‌های شهر اسلامی در نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی	آیت‌الله خامنه‌ای	۱۳۹۵	دین، معماری و فرم اسلامی، امنیت، استقلال، آرامش، آسایش، عدالت، تعاملات اجتماعی، اصالت، شرایط طبیعی و محیطی

ادامه جدول ۴. مفاهیم کلیدی در باب هویت مکان (محلّه یا شهر) (مأخذ: نگارندگان)

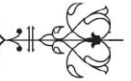
عنوان پژوهش	پژوهشگر	سال	مفاهیم کلیدی
بررسی مفهوم محلّه و تاثیر هویت بر شکل‌دهی آن در معماری	کوهی فرد	۱۳۹۲	تعاملات اجتماعی، حافظه تاریخی، رفتارها و هنجارها، فرهنگ، هنر، سلیقه
تحقق‌پذیری هویت در معماری و شهرسازی	نقره‌کار و علی‌الحسابی	۱۳۹۱	دین، فرهنگ، هنر، زبان، نژاد، قلمرو، شرایط محیطی، فرم، تاریخ، روابط اجتماعی، اختیار، تعاملات اجتماعی.
ارزیابی احساس امنیت شهروندان با رویکرد منظر شهری	رفعیان و همکاران	۱۳۹۱	ادراک محیطی، ویژگی‌های فرهنگی، روابط اجتماعی
هویت و مکان، رویکردی پدیدارشناسانه	پورجعفر و همکاران	۱۳۹۱	دین، معماری و فرم اسلامی، امنیت، استقلال، آرامش، حس تعلق.
تجلی اندیشه اسلامی در شهر با حضور مدرسه در محلّه	گودرزی و همکاران	۱۳۹۱	ویژگی‌های کالبدی، جغرافیایی، اجتماعی، انسانی، تاریخی
ریشه‌های شهر اسلامی در متون اسلامی	نقی‌زاده	۱۳۹۰	دین، فرهنگ، اصالت، روابط اجتماعی، وحدت، آزادی.
برساخت مفهوم «شهر اسلامی»	فلاح	۱۳۹۰	مشخصات کالبدی، روابط اجتماعی، حس تعلق
حیات معقول (به تصحیح نصری)	علامه جعفری	۱۳۸۹	دین، مذهب، قلمرو، استقلال، عدالت، روابط مردم با یکدیگر
ادب فنای مقربان (به تصحیح صفایی)	جوادی آملی	۱۳۸۸	دین، اعتقادات، اراده، ویژگی‌های طبیعی، عدالت، اخلاق، روابط اجتماعی، اتحاد
الشواهد الربوبیه - التعليقات (به تصحیح آشتیانی)	ملاصدرا	۱۳۸۶	تفاوت، اختیار، استقلال، ارتباطات اجتماعی، قلمرو، امکان پیشرفت، آرامش
هویت شهر	بهزادفر	۱۳۸۶	حس تعلق، امنیت، روابط و تعاملات اجتماعی.
بحران هویت نه بی‌هویتی فرد	عبادیان	۱۳۸۳	حس تعلق، امنیت، مشخصات کالبدی، روابط اجتماعی.
از شار تا شهر	حبیبی	۱۳۷۸	شبکه راه‌ها، عناصر کهن شهری، وجود عناصر طبیعی
صحیفه امام	امام خمینی (ره)	۱۳۷۸	دین، آزادی، استقلال، تمدن، مشارکت، روابط مردم (اجتماعی)، قدرت، رضایت مردم
اصول و روش‌های طراحی شهری و فضاهای مسکونی در ایران	توسلی	۱۳۷۶	محسوریت، قلمرو، تباین، هم‌پیوندی، هماهنگی، ترکیب، مقیاس و تناسب
تفسیر المیزان (به تصحیح موسوی همدانی)	علامه طباطبایی	۱۳۷۴	اراده و اختیار، قدرت، همبستگی اجتماعی، وحدت، آگاهی، استقلال، اتحاد، رضایت
مقدمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی: جامعه و تاریخ	شهید مطهری	۱۳۷۲	دین، زبان، نژاد، قلمرو، شرایط محیطی، تاریخ، روابط اجتماعی، اختیار، اصالت

چارچوب نظری

هر مکتب و مذهبی، سبک زندگی برای بشریت ارائه می‌دهد و مدعی است جامعه مطلوب و زندگی سالم در نتیجه پیروی از روش زندگی است که آنان ارائه می‌نمایند. حقیقت این است

وقتی سخن از سبک زندگی اسلامی و حیات طیبه به میان می‌آید؛ دو امر به ذهن تداعی می‌کند. به دیگر سخن گزاره حاکی از سبک زندگی اسلامی و حیات طیبه، متضمن دو گزاره دیگر هم هست:

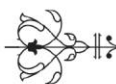

و اراده قائل نمی‌شوند. در نقطه مقابل این نوع دمکراسی و آزادی، دموکراسی اسلامی قرار دارد که بر اساس آزادی انسان است؛ اما این آزادی انسان، در آزادی شهوات خلاصه نمی‌شود. البته اسلام دین ریاضت و مبارزه با شهوات به معنی کشتن شهوات نیست؛ بلکه دین اداره کردن و تدبیر کردن و مسلط بودن بر شهوات است (مطهری ۱۳۷۸). همچنین پایه نظری معیار رضایتمندی از دیدگاه اسلام، «خیرباوری» است. این، از سویی مبتنی بر این واقعیت خداشناختی است که همه امور به «تقدیر» خداوند رقم می‌خورد و همه تقدیرهای او «خیر» است؛ و از سوی دیگر، مبتنی بر این رفتار انسانی است که اگر انسان به آن واقعیت خداشناختی باور پیدا کند؛ به رضایتمندی دست خواهد یافت. این در حالی است که در دیدگاه غربی رضایتمندی امری فردی است که به دنبال ارضای خواسته و تمناهای شخص است. در خصوص معیار دین باید گفت رویکرد اسلامی مثلا از نظر علامه طباطبایی، دین مجموعه‌ای از اعتقادات و مقررات متناسب با آن‌ها را که در مسیر زندگی مورد عمل قرار می‌گیرد، تعریف دین دانسته‌اند. در رویکرد غربی، مثلا از دیدگاه کارل دول دین، عبارت است از نظام متحد اعتقادات و آداب، که به یک حقیقت مافوق تجربی و متعالی مرتبط می‌شوند؛ و تمام معتقدان و پیروان خویش را در جهت تشکیل یک جامعه اخلاقی، وحدت می‌بخشد. در خصوص تعریف و جایگاه روابط اجتماعی در اسلام و غرب باید چنین گفت که از نگاه اسلام، انسان موجودی است که نیازمند روابط اجتماعی است؛ و بدون حضور در اجتماع هیچ‌گاه از عهده پاسخگویی به نیازهای متنوع زندگی خویش بر نمی‌آید. به همین دلیل است که فلاسفه و حتی دیگر اندیشمندان، انسان را موجودی مدنی بالطبع دانسته‌اند. این موضوع از آیات قرآن کریم نیز مستفاد می‌گردد که اصولا اجتماعی بودن و ایجاد روابط اجتماعی با هم‌نوع خود در متن خلقت و آفرینش او پی‌ریزی شده است. خداوند در سوره مبارکه حجرات آیه ۱۳^{۱۹} این موضوع را این چنین مورد تاکید خود قرار می‌دهد: «ای مردم! شما را از مردی و زنی آفریدیم؛ و شما را ملت‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم تا به این وسیله یکدیگر را بازشناسید (نه اینکه به این وسیله بر یکدیگر تفاخر کنید). همانا گرمی‌ترین شما نزد خداوند متقی‌ترین شماست». اما در غرب همه چیز

الف) وضع موجود جوامع بشری دچار آسیب‌ها و آفت‌زده سبک زندگی غیراسلامی است. ب) چپستی و چگونگی سبک زندگی اسلامی و حیات طیبه و دیگری امکان حصول به این سبک زندگی است. سبک زندگی و هویت دو مقوله ملازم همدیگر و پیوسته‌اند. اکنون صور نوین هویت اجتماعی مبتنی بر سبک زندگی است و این روش الگومند مصرف که با درک و ارزشگذاری کالاها همراه است ما را به ایجاد یک هویت جدید با تکیه بر مصرف می‌رساند. زندگی هویتی امروز، بخش قابل توجهی از تأثیر خود را از افزایش نقش نمادها، نشان‌ها و گروه‌های کالایی - که به تولید نشانه برای شخص می‌پردازند - گرفته است. اعمال نفوذ سبک زندگی در انسان امروزی از او موجودی چندهویتی یا بی‌هویت ساخته است که بی‌توجهی به آن می‌تواند هویت ملی و امنیت ملی را حتی با مشکل مواجه کند. طبق آیات و روایات متعدد، فطرت انسان امری بالقوه و استعدادی وجودی است که بین تمام انسان‌ها مشترک است (نقره‌کار و رئیسی ۱۳۹۱، ۹). هویت را به معنای یکی شدن خود یا «یکی شدن خود با دیگران» و چپستی فرد تعریف می‌کنند و هویت هر پدیده‌ای همان ماهیت وجود اوست. همچنین گفته می‌شود نشانه تمایز یک فرد با دیگران نیز از همان هویت سرچشمه می‌گیرد. در ارزش‌شناسی از نگاه اسلام، ارزش‌های والای انسانی در همه قرون و اعصار دارای ارزش بوده و مطلق هستند؛ اما بیشتر مکاتب غربی ارزش‌ها را نسبی و وابسته به منافع شخصی افراد می‌دانند. در زمینه‌ی انسان‌شناسی در اسلام، انسان به دلیل اشرف مخلوقات بودن قابل احترام است و پاک به دنیا می‌آید. از نظر غرب ارزش انسان بر تغییر پیرامون خود و تسلط بر محیط است. در زمینه معرفت‌شناسی، مکاتب غربی روش حل مسأله و تجربه را تنها راه کسب معرفت می‌دانند؛ اما در اسلام علاوه بر روش حل مسأله فطرت خداجویانه، وحی، شهود باطنی و وجدان از راه‌های کسب معرفت به حساب می‌آیند. بدیهی است که میان برخی از معیارهای هویت از دیدگاه غربی و اسلامی تفاوت وجود دارد که این تفاوت ناشی از رویکرد است. به عنوان مثال، معیار آزادی به‌عنوان یکی از معیارهای هویت شهری، در غرب ریشه و منشا آن را تمایلات و خواهش‌های انسان می‌دانند؛ و آنجا که از اراده انسان سخن می‌گویند، در واقع فرقی میان تمایل

ادامه فراوانی و تلقی معیارهای شناسایی شده‌اند؛ و مورد تأکید منابع مختلف اسلامی در مبانی نظری نمایش داده شود. معیارهایی که به لحاظ مفهومی با یکدیگر شباهت داشتند؛ در دسته‌بندی قرار گرفتند.

معیارها ابعاد و جوانبی را از شکل‌گیری و توسعه محلات روشن می‌کند؛ لذا در ساخت‌وساز و نوسازی محلات باید مورد توجه قرار بگیرند. جهت درک بهتر و سنجش دقیق‌تر، تلقی و متغیرهای معیارها تعریف می‌شود.

آغشته به شهوت و مسائل جنسی شده است. تمدن جدید و کشورهای غربی به خصوص ایالات متحده، الگوی بسیاری از ملت‌ها حتی در کنار گذاشتن اخلاق و رو آوردن به مسائل جنسی شده‌اند و جدا شدن از اخلاق تا آنجا پیش رفته است که دیگر خوب از بد و رفتار مناسب از نامناسب بازشناخته نمی‌شود. جوانان، خانواده‌ها، اجتماع، و... در فساد غوطه‌ور شده‌اند. بنابراین با عنایت به جهت‌گیری پژوهش حاضر و تفاوت در برخی از معیارهای در رویکرد اسلامی و غربی، در

جدول ۵. فراوانی معیارهای هویت مکان (محلّه) (مأخذ: نگارندگان)

معیار	خوانایی	آگاهی و شناخت	روابط اجتماعی	حس تعلق	رضایتمندی	استقلال و آزادی	بrazندگی محیطی	دین	تمدن	قلمرو	وحدت	فرهنگ
Martucci	✓	✓	✓				✓					
Brown-Saracino and Parker		✓	✓				✓			✓		
Soini et al	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓		✓	
Giddens		✓	✓				✓			✓		
Seamon, &Jacob			✓				✓					
Ernawati			✓	✓			✓					
Ganji Jameh Shouran		✓	✓	✓			✓					
Jenkins & Griffin							✓			✓		
Castells	✓					✓	✓					
Kohler		✓		✓			✓					
Woodward			✓			✓	✓		✓	✓	✓	
Porta & Diani			✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	
Bradley		✓				✓						
Bocock			✓		✓					✓		
Hall	✓	✓	✓				✓			✓		
Alexander	✓	✓	✓	✓			✓					
Weeks		✓	✓			✓				✓		
Lynch	✓	✓					✓					
دنبلی و همکاران			✓	✓		✓		✓				
آیت‌الله خامنه‌ای			✓			✓	✓	✓		✓		
رحمانی و پورجعفر						✓				✓		
رفیعیان و دیگران	✓	✓										
گودرزی سروش و دیگران			✓				✓		✓			
فلاح			✓	✓								
نقره‌کار و علی‌الحسابی	✓	✓					✓		✓	✓	✓	
پورجعفر و همکاران	✓			✓		✓	✓	✓		✓		
ماجدی		✓					✓			✓		
نقی‌زاده			✓				✓	✓		✓		
احمدی		✓					✓		✓			
عبادیان			✓			✓						
فیرچی	✓	✓					✓					

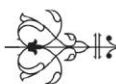
ادامه جدول ۵. فراوانی معیارهای هویت مکان (محل) (مأخذ: نگارندگان)

معیار	خوانایی	آگاهی و شناخت	روابط اجتماعی	حس تعلق	رضایتمندی	استقلال و آزادی محیطی	برازندگی محیطی	دین	تمدن	قلمرو	وحدت	فرهنگ
علامه جعفری			✓			✓		✓	✓		✓	
جوادی آملی			✓			✓		✓			✓	
ملاصدرا			✓		✓	✓				✓	✓	✓
بهزادفر			✓	✓								
حبیبی							✓		✓			✓
امام خمینی ^(ره)			✓		✓	✓		✓	✓			
توسلی	✓						✓			✓	✓	
علامه طباطبایی			✓		✓	✓				✓	✓	
شهید مطهری			✓			✓			✓	✓	✓	✓

جدول ۶. تلقی و متغیرهای معیارهای هویت محله‌ای (مأخذ: نگارندگان)

معیارها	تلقی و متغیر	معیارها	تلقی و متغیر
خوانایی	معنادار بودن ساختار محله تمایز بین محله با سایر محلات میزان تنوع فرم محله و تفاوت با سایر محلات قابل تشخیص و تمییز بودن محله برای ساکنان	شناخت و آگاهی	تشخیص و ادراک فضایی شناخت ابعاد اجتماعی و فرهنگی محله احساس راحتی و نزدیکی با محله میزان آشنایی با محیط فیزیکی
برازندگی محیطی	تناسب و سازگاری بین کاربری‌های محله هماهنگی بین فرم‌ها دل‌باز بودن فضاهای عمومی محله رعایت روشنایی، فضای سبز و کف‌سازی مناسب رعایت اصول زیباسازی در محله حفظ حریم خصوصی ساکنان محله تراکم مطلوب در محله تنوع کاربری و امکانات متنوع قابل ارائه محله	رضایتمندی	احساس آسایش و راحتی در محله دسترسی مناسب به خدمات فعالیت منظم و مداوم کاربری‌های خدماتی و تجاری تحقق نیازهای روحی و ذهنی ایجاد فضا برای تامین نیاز کودکان دسترسی مناسب به حمل‌ونقل عمومی مقایسه شرایط زندگی کنونی با گذشته در محله
رضایتمندی	احساس آسایش و راحتی در محله دسترسی مناسب به خدمات فعالیت منظم و مداوم کاربری‌های خدماتی و تجاری تحقق نیازهای روحی و ذهنی ایجاد فضا برای تامین نیاز کودکان دسترسی مناسب به حمل‌ونقل عمومی مقایسه شرایط زندگی کنونی با گذشته در محله	برازندگی محیطی	تناسب و سازگاری بین کاربری‌های محله هماهنگی بین فرم‌ها دل‌باز بودن فضاهای عمومی محله رعایت روشنایی، فضای سبز و کف‌سازی مناسب رعایت اصول زیباسازی در محله حفظ حریم خصوصی ساکنان محله تراکم مطلوب در محله تنوع کاربری و امکانات متنوع قابل ارائه محله
حس تعلق	میزان دلبستگی و مسئولیت به محله احساس وابستگی به محله میزان علاقه افراد به محله میزان ریشه‌داری و هم‌بستگی با محله و ساکنان میزان تمایل بر ماندگاری و عدم تغییر محله	تعاملات اجتماعی	تعاملات اجتماعی ساکنان محله همکاری و مشارکت اجتماعی ساکنان محله وجود فضاهای حضورپذیر وجود فضاهای پیاده و گفتگو در محله

ادامه جدول ۶. تلقی و متغیرهای معیارهای هویت محله‌ای (مأخذ: نگارندگان)

معیارها	تلقی و متغیر	معیارها	تلقی و متغیر
قلمرو	مشخص بودن قلمرو و محدوده محله رعایت خلوت ساکنان محله حفظ امنیت برای ساکنان تسهیل عملکرد اجتماعی ساکنان رعایت آرامش روانی ساکنان محله	تمدن	معرفت اجتماعی ساکنان فرهنگ شهرنشینی و همسایه‌داری میزان نظم اجتماعی رعایت اخلاق و کرامت انسانی در محله
استقلال و آزادی	توانایی محله در تامین نیازهای همه ساکنان بستر آزاداندیشی و مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها	دین	پایبندی به اصول برگرفته از دین برگزاری مناسک و مراسمات دینی و مذهبی
فرهنگ	زبان مشترک ساکنان محله دامنه وسیعی از شیوه‌های زندگی قومیت اهالی محله آداب و رسوم خاص محله	اتحاد	پیوند و اتحاد میان ساکنان محله پیوند و وحدت میان اجزای متفاوت محله

معرفی محدوده‌های مورد مطالعه

الف) محله حکیمیه

محله حکیمیه شرقی‌ترین محله شهر تهران است که در کنار ورودی شرقی شهرستان تهران واقع شده است. این محله از شمال به بزرگراه بابایی، از جنوب به جاده دماوند، از شرق به تلو و جاده لشکرک و از غرب به خیابان‌های شهید عباسپور، ۳۵ متری احسان، شهید جعفرپناه و جشنواره منتهی می‌گردد. همچنین محله حکیمیه از شمال با حریم منطقه ۴ شهرداری تهران، از جنوب با منطقه ۱۳ شهرداری تهران، از طرف شرق به حریم منطقه ۴ منتهی شده و از غرب با محله گلشن و محله جوادیه همسایه است (طرح جامع تهران ۱۳۸۵). در ذیل نقشه این محله واقع در منطقه ۴ شهر تهران ارائه می‌گردد. محله حکیمیه به‌عنوان بزرگترین محله منطقه ۴ از شهرک‌هایی از قبیل شهرک حکیمیه، فاز ۲ دانشگاه امام حسین (ع)، والفجر و خانه گستر تشکیل می‌شود و برحسب سکونت اولیه و ساخت‌وساز به سه فاز یک، دو و سه تقسیم می‌شود که فاز یک قدیمی‌ترین قسمت این محله است. این محله به‌لحاظ بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده پیشگام است که این امر خود یکی از افزایش میزان جمعیت این محله است. این منطقه در عهد ناصری منزل اول سفر به طرف دماوند بوده است و روستایی معروف به «چاهک» داشته است که میرزا علی‌نقی‌خان حکیم‌الممالک آن را خرید؛ آباد کرد؛ و به نام خود حکیمیه نامید. در

کتاب مرآت‌البلدان درباره حکیمیه چنین آمده است: «در جلگه تهران در مشرق شهر و جنوب البرز، بین راه تهران به مازندران دهی بود بایر و خالی از سکنه، متعلق بورته میرزامحمد لواسانی وزیر که جناب میرزا علینقی حکیم‌الممالک و پیشخدمت باشی سلام، آن را ابتیاع نمود و قنات آن را دایر و باغی و عمارتی و آبادی در آنجا ایجاد کرد و حکیمیه‌اش نامید». به‌طور کلی محله حکیمیه را می‌توان به قسمت صنعتی اتحاد که محدوده‌ای کاملاً غیرمسکونی با بافتی متمایز است؛ و قسمت شهرک مسکونی حکیمیه مجزا کرد. در بخش مسکونی این محله (شهرک) مراکز خدماتی شامل مدارس و مهدکودک، دانشگاه‌ها، مساجد، حسینیه‌ها و حوزه‌های علمیه، مراکز درمانی و انتظامی، شهرداری، خانه فرهنگ، کتابخانه، مراکز ورزشی، فروشگاه‌ها، ایستگاه آتشنشانی، مرکز مکانیزه خدمات شهری، مرکز مدیریت بحران و... وجود دارد. از لحاظ اجتماعی هم باید گفت این محله اوایل محل زندگی نظامیان بوده است؛ و اکنون نیز اغلب ساکنان آن از طبقه‌ی متوسط جامعه هستند.

ب) محله نارمک

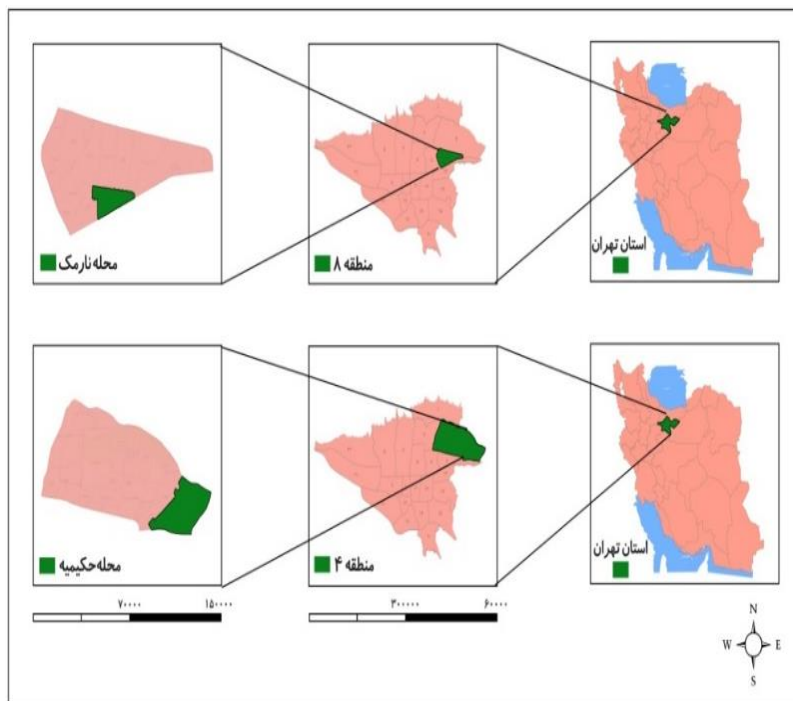
محله نارمک تهران یکی از قدیمی‌ترین و مدرن‌ترین مناطق تهران است که در جنوب ده نارمک ساخته شده است. نارمک یکی از مناطق خوش آب‌وهوا و سردسیری تهران به‌شمار می‌رود که در

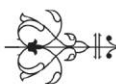
شمالی در منطقه ۴ شهرداری واقع شده‌است و دارای ۱۰۰ میدان (که ۱۳ میدان در قسمت شمالی و ۸۷ میدان در قسمت جنوبی) می‌باشد. محله نارمک با جمعیت ۹۵۸۱۰ نفر در منطقه هشت شهرداری تهران واقع است. هسته مرکزی منطقه (نارمک) که اولین تجربه شهرسازی مدرن ایرانی است و عملیات ساختمانی کوی کالاد که در سال ۱۳۲۹ به وسیله بانک ساختمانی طرح‌ریزی اولیه گردیده؛ در حدود سال ۱۳۳۸ شروع شد؛ و در سال ۱۳۴۵ به پایان رسید. نارمک را می‌بایست جزو اولین شهرک‌های طراحی شده با ساختار منظم شبکه معابر شمالی-جنوبی و دارای سلسله‌مراتب دانست (سایت شهرداری منطقه ۸). یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد بافت نارمک وجود بیش از ۱۰۰ میدان سرسبز و زیبا است. اطراف هر یک از این میدان‌ها را کوچه‌هایی بن‌بست در برگرفته که در نتیجه این بافت نارمک محیطی آرام را برای زندگی اهالی فراهم شده است. در مورد بافت نارمک از لحاظ اجتماعی باید گفت این محله اوایل محل زندگی فرهنگیان بوده است؛ و اکنون نیز اغلب ساکنان آن از طبقه‌ی متوسط جامعه هستند. یکی از ویژگی‌های دیگر بافت اجتماعی محله زندگی نیمی از ارمنیان تهران در آن است.

ضلع شمالی محله تهران‌نو و ضلع جنوبی و شرقی محله شمیران‌نو واقع شده است. بنا بر تاریخچه نارمک پایتخت‌نشین‌ها آن را به انارهای خوشمزه‌اش می‌شناختند؛ ساکنان این آبادی کشاورزان بودند که از فروش انارها و غلات زمین‌های زراعی به شهرهای اطراف امرار معاش می‌کردند. آب نارمک در شرق از قدیمی‌ترین قنات تهران به نام آب مهرگرد و قنات الهیه تامین می‌شد. این محله با رعایت اسلوب جدید شهرسازی در سال‌های اولیه ۱۳۳۰ برای سکونت فرهنگیان آموزش و پرورش آماده ساخت شد. برنامه‌ریزی، طراحی و احداث محله نارمک از اوایل دهه ۱۳۳۰ با فعالیت عمده بانک ساختمانی وقت در شمال‌شرق تهران آغاز گردید. طراحی اولیه توسط دو طراح به نام‌های آقایان بازیل و گورکن صورت گرفته و همزمان مهندسان ایرانی نیز به عنوان مشاور همکاری داشتند. در قالب طرح تهیه شده، نقشه‌های ساختمانی توسط دفتر نظارت فنی بانک ساختمانی به صورت رایگان در اختیار خریداران زمین قرار می‌گرفت و ساخت‌وساز بر عهده دفتر فنی و سپس شهرداری اختصاصی نارمک بود (سند توسعه محله‌های منطقه چهار ۱۳۸۷، ۱۷۲). این محله توسط بزرگراه رسالت به دو قسمت شمالی و جنوبی تقسیم شده‌است؛ قسمت جنوبی آن در منطقه ۸ شهرداری و قسمت

نقشه ۱. محله‌ی نارمک و حکیمیه (مأخذ: نگارندگان)

بعد خانوار در محله حکیمیه معادل ۳/۱۷ نفر و در محله نارمک معادل نفر می‌باشد (مرکز آمار ایران ۱۳۹۵)

طبق آمار ارائه شده سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، جمعیت محله - های حکیمیه ۷۴۹۵۲ نفر و نارمک ۹۵۸۱۰ نفر اعلام شده است.

جدول ۷. میزان جمعیت، تعداد خانوار و متوسط بعد خانوار در سال ۱۳۹۵ (مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵)

نام محله	جمعیت	تعداد خانوار	متوسط بعد خانوار
محله حکیمیه	۷۴۹۵۲	۲۳۶۴۴	۳/۱۷
محله نارمک	۹۵۸۱۰	۲۹۸۴۷	۳/۲۱

نتایج و بحث

سنی ۲۰-۳۵ سال تشکیل داده‌اند. در این محله ۴۵ درصد وضعیت سکونت پاسخگویان ملکی و ۵۵ درصد اجاره‌ای بوده است. بازه زمانی سکونت ۱۰-۵ سال با ۳۹ درصد، و بازه ۸-۴ میلیون هزینه خانوار در ماه با ۶۴ درصد بیشترین تعداد پاسخگویان بوده است. همچنین ۳۷ درصد پاسخگویان دارای شغل آزاد، ۱۷ درصد دارای شغل دولتی و مابقی ۴۶ درصد در گروه‌های شغلی خانه‌دار، دانشجو و مشاغل خصوصی بوده‌اند. در حالی که در محله نارمک در مجموع ۵۷ درصد پاسخگویان را مرد و ۴۳ درصد آنان را زنان و غالب گروه سنی ۲۰-۳۵ سال تشکیل داده‌اند. در این محله ۴۸ درصد وضعیت سکونت پاسخگویان ملکی، و ۵۲ درصد اجاره‌ای بوده است. در محله نارمک نیز بازه زمانی سکونت ۱۰-۵ سال، و بازه ۸-۴ میلیون هزینه خانوار در ماه بیشترین تعداد پاسخگویان بوده است. همچنین ۳۱ درصد پاسخگویان دارای شغل آزاد، ۲۰ درصد دارای شغل دولتی، و مابقی ۴۹ درصد گروه‌های شغلی خانه‌دار، دانشجو و مشاغل خصوصی بوده‌اند.

یافته‌های استنباطی

آزمون T، میانگین حاصل از نمونه‌های تصادفی دو گروه از پاسخ‌گویان را با یکدیگر مقایسه می‌کند. جهت تایید پیش‌فرض‌های این آزمون، معیارهای هویت محله‌ای، متغیری کمی است که توسط چندین شاخص اندازه‌گیری و توسط عملیات compute به یک ستون در spss تبدیل شده است. طیف لیکرت متغیری اسمی (کیفی) بوده است؛ و محلات حکیمیه و نارمک از یکدیگر مستقل هستند. یافته‌های توصیفی متغیرهای تحقیق به تفکیک محلات را نشان می‌دهد

اصولا هویت یک پدیده، امری انتزاعی و منفک از سایر موضوعات مرتبط با آن پدیده نیست. مثلا، هویت شهر با همه موضوعات مرتبط با شهر و با موضوعات عدیده ای از جمله: با اهل شهر، باورها و اعتقاداتشان، شیوه زیست مردم، نوع ارتباطشان با سایر جوامع، آرمان‌ها و الگوهای زندگی شان، رفتار و فرهنگشان، و با نوع تفکر و جهان‌بینی‌شان مرتبط و غیرقابل تفکیک است (نقی‌زاده ۱۳۸۶). طراحان و سیاستمداران و مدیران شهر نیز نمی‌توانند بر پایه مبانی نظری بیگانه طرح و برنامه تهیه کنند؛ و به شیوه بیگانه خط مشی کنند؛ و مردم را به آن شیوه فراخوانند؛ و در عین حال توقع داشته باشند که شهر و محلات آن هویت ایرانی و اسلامی داشته باشد. هنگامی که تمرکز اصلی بر جنبه‌های حیات قرار گیرد؛ وقتی معیارها و الگوهای اصلی، ظرف تمدن بیگانه باشد؛ وقتی تفاخر و نمایش خود در آثار انسانی رواج یابد؛ وقتی مد و مصرف و اسراف جای قناعت و میانه روی و تعادل را بگیرند؛ آنگاه نمی‌توان انتظار داشت که فضا و کالبد حاصل، چیزی جز پاسخگویی به این رفتارها باشد. پرسش اصلی پژوهش به چستی نقش هویت و امر زیبا و چگونگی استفاده از سرمایه های هویت (اسلامی-ایرانی) در جهت بهسازی شهرها باز می‌گردد.

یافته‌های توصیفی

ویژگی‌های فردی پرسش‌شوندگان شامل شغل، سن، مدت زمان سکونت، جنسیت، میزان هزینه خانوار در ماه و نوع سکونت می‌باشد. در محله حکیمیه، در مجموع، ۷۰ درصد پاسخگویان را مردان، و ۳۰ درصد آنان را زنان، و غالب گروه

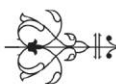
جدول ۸. یافته‌های توصیفی معیارهای هویت محله‌ای به تفکیک محلات (مأخذ: نگارندگان)

معیار	محله	تعداد آزمودنی	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
خوانایی	حکیمیه	۱۰۰	۱.۷۲۵۳	۰.۸۰۳۶۹	۰.۸۴۲۵
	نارمک	۱۰۰	۲.۵۴۰۸	۰.۷۳۴۵۴	۰.۷۴۲۰
شناخت و آگاهی	حکیمیه	۱۰۰	۱.۷۷۶۶	۰.۸۶۹۴۹	۰.۸۹۶۸
	نارمک	۱۰۰	۲.۷۱۴۳	۰.۶۴۲۱۶	۰.۶۴۸۷
تعاملات اجتماعی	حکیمیه	۱۰۰	۱.۹۵۱۸	۱.۰۹۲۱۴	۱.۱۹۸۸
	نارمک	۱۰۰	۳.۰۹۲۸	۱.۰۳۱۶۱	۱.۰۴۷۴
حس تعلق	حکیمیه	۱۰۰	۲.۴۰۰۰	۱.۱۵۹۲۳	۱.۲۲۱۹
	نارمک	۱۰۰	۳.۶۸۳۷	۰.۸۸۰۴۵	۰.۸۸۹۴
رضایتمندی	حکیمیه	۱۰۰	۱.۹۷۸۵	۱.۱۴۱۸۸	۱.۱۸۴۱
	نارمک	۱۰۰	۳.۵۴۵۵	۰.۹۰۶۵۸	۰.۹۱۱۲
استقلال و آزادی	حکیمیه	۱۰۰	۱.۷۰۷۳	۰.۸۳۸۶۹	۰.۹۲۶۲
	نارمک	۱۰۰	۲.۱۵۰۵	۰.۷۵۱۰۳	۰.۷۷۸۸
برازندگی محیطی	حکیمیه	۱۰۰	۱.۷۶۷۴	۰.۸۳۵۶۰	۰.۹۰۱۰
	نارمک	۱۰۰	۲.۷۳۴۷	۰.۷۲۵۸۳	۰.۷۳۳۲
دین	حکیمیه	۱۰۰	۲.۰۰۰۰	۱.۰۳۴۷۵	۱.۰۳۴۷
	نارمک	۱۰۰	۳.۰۶۰۰	۰.۸۷۴۰۹	۰.۸۷۴۱
اتحاد	حکیمیه	۱۰۰	۲.۵۳۹۳	۱.۳۰۶۰۷	۱.۳۸۴۴
	نارمک	۱۰۰	۳.۸۷۷۶	۰.۹۱۱۱۶	۰.۹۲۰۴
تمدن	حکیمیه	۱۰۰	۱.۸۹۲۵	۰.۸۹۰۳۱	۰.۹۲۳۲
	نارمک	۱۰۰	۲.۹۱۸۴	۰.۶۵۲۸۸	۰.۶۵۹۵
قلمرو	حکیمیه	۱۰۰	۱.۶۴۳۷	۰.۸۷۵۷۳	۰.۹۳۸۹
	نارمک	۱۰۰	۲.۴۳۸۸	۰.۶۸۹۶۳	۰.۶۹۶۶
فرهنگ	حکیمیه	۱۰۰	۲.۲۹۱۷	۱.۱۹۵۷۵	۱.۲۲۰۴
	نارمک	۱۰۰	۲.۹۰۸۲	۱.۱۳۱۴۳	۱.۱۴۲۹

جدول ۹. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیارهای هویت محله‌ای در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی مختلف (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها						نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها				
متغیر	F	Sig.	محله	T	درجه آزادی	Sig. (2-tailed)	تفاوت میانگین	خطای معیار	سطح اطمینان ۹۵٪ حد پایین	حد بالا
خوانایی	۰.۲۹۶	۰.۵۷۸	حکیمیه	-۷.۲۸۹	۱۸۷	...	-۸.۱۵۵۴	۱.۱۱۱۸۹	-۱.۰۳۶۲۷	-۵.۹۴۸۱
			نارمک	-۷.۲۶۴	۱۸۲.۱۰۹	...	-۸.۱۵۵۴	۱.۱۲۲۷	-۱.۰۳۷۰۵	-۵.۹۴۰۳
شناخت و آگاهی	۹.۵۷۰	۰.۰۰۲	حکیمیه	-۸.۵۲۴	۱۹۰	...	-۹.۳۷۶۹	۱.۱۰۰۰	-۱.۱۵۴۶۷	-۷.۲۰۷۱
			نارمک	-۸.۴۷۲	۱۷۰.۹۱۶	...	-۹.۳۷۶۹	۱.۱۰۶۸	-۱.۱۵۶۱۷	-۷.۱۹۲۱
تعاملات اجتماعی	۰.۱۲۹	۰.۷۲۰	حکیمیه	-۷.۱۹۹	۱۷۸	...	-۱.۱۴۰۹۸	۱.۵۸۴۸	-۱.۴۵۳۷۳	-۸.۲۸۲۳
			نارمک	-۷.۱۶۷	۱۷۰.۲۴۳	...	-۱.۱۴۰۹۸	۱.۵۹۱۹	-۱.۴۵۵۲۲	-۸.۲۶۷۳

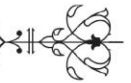

ادامه جدول ۹. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیارهای هویت محله‌ای در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی مختلف (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
سطح اطمینان ۹۵٪	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	T	محله	Sig.	F	متغیر
						حکیمیه			
-۰.۹۸۸۹۲	-۱.۵۷۸۴۳	.۱۴۹۴۱	۰.۰۰۰	۱۸۶	-۸.۵۹۲	حکیمیه	۰.۰۰۰	۱۳.۲۲۷	حس تعلق
-۰.۹۸۵۲۸	-۱.۵۸۲۰۷	.۱۵۱۱۳	۰.۰۰۰	۱۶۵.۶۲۷	-۸.۴۹۴	نارمک			
						حکیمیه			
-۱.۲۷۴۳۴	-۱.۸۵۹۵۸	.۱۴۸۳۵	۰.۰۰۰	۱۹۰	-۱۰.۵۶۳	حکیمیه	۰.۲۹۷	۱۰.۹۴	رضایتمندی
-۱.۲۷۲۱۰	-۱.۸۶۱۸۲	.۱۴۹۴۱	۰.۰۰۰	۱۷۵.۴۵۸	-۱۰.۴۸۸	نارمک			
						حکیمیه			
-۰.۲۰۶۰۳	-۰.۶۸۰۴۱	.۱۲۰۱۷	۰.۰۰۰	۱۷۳	-۳.۶۸۸	حکیمیه	۰.۰۹۱	۲.۸۸۲	استقلال و آزادی
-۰.۲۰۴۲۸	-۰.۶۸۲۱۶	.۱۲۱۰۱	۰.۰۰۰	۱۶۳.۸۹۶	-۳.۶۶۳	نارمک			
						حکیمیه			
-۰.۷۴۰۱۴	-۱.۱۹۴۳۶	.۱۱۵۱۱	۰.۰۰۰	۱۸۲	-۸.۴۰۳	حکیمیه	۰.۱۵۴	۲.۰۵۲	برازندگی محیطی
-۰.۷۳۷۹۳	-۱.۱۹۶۵۷	.۱۱۶۱۷	۰.۰۰۰	۱۶۹.۶۵۱	-۸.۳۲۶	نارمک			
						حکیمیه			
-۰.۷۹۲۸۸	-۱.۳۲۷۱۲	.۱۳۵۴۵	۰.۰۰۰	۱۹۸	-۷.۸۲۶	حکیمیه	۰.۰۱۸	۵.۶۸۴	دین
-۰.۷۹۲۸۴	-۱.۳۲۷۱۶	.۱۳۵۴۵	۰.۰۰۰	۱۹۲.۶۱۹	-۷.۸۲۶	نارمک			
						حکیمیه			
-۱.۰۱۵۶۸	-۱.۶۶۰۷۷	.۱۶۳۴۹	۰.۰۰۰	۱۸۵	-۸.۱۸۵	حکیمیه	۰.۰۰۰	۳۵.۰۳۰	تمدن
-۱.۰۰۹۸۳	-۱.۶۶۶۶۲	.۱۶۶۲۵	۰.۰۰۰	۱۵۵.۴۳۵	-۸.۰۵۰	نارمک			
						حکیمیه			
-۰.۸۰۳۸۵	-۱.۲۴۷۹۴	.۱۱۲۵۶	۰.۰۰۰	۱۸۹	-۹.۱۱۴	حکیمیه	۰.۰۰۰	۲۱.۹۳۷	قلمرو
-۰.۸۰۱۹۱	-۱.۲۴۹۸۸	.۱۱۳۴۶	۰.۰۰۰	۱۶۸.۲۹۰	-۹.۰۴۲	نارمک			
						حکیمیه			
-۰.۵۶۷۶۴	-۱.۰۲۲۵۵	.۱۱۵۲۸	۰.۰۰۰	۱۸۳	-۶.۸۹۷	حکیمیه	۰.۰۲۸	۴.۸۸۳	اتحاد
-۰.۵۶۴۲۴	-۱.۰۲۵۹۵	.۱۱۶۹۱	۰.۰۰۰	۱۶۲.۹۶۶	-۶.۸۰۱	نارمک			
						حکیمیه			
-۰.۲۸۶۹۰	-۰.۹۴۶۱۰	.۱۶۷۱۱	۰.۰۰۰	۱۹۲	-۳.۶۸۹	حکیمیه	۰.۶۲۴	۰.۲۴۲	فرهنگ
-۰.۲۸۶۷۰	-۰.۹۴۶۳۰	.۱۶۷۲۰	۰.۰۰۰	۱۹۰.۸۹۹	-۳.۶۸۷	نارمک			

خوانایی: یکی از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، خوانایی محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از آزمون T مستقل استفاده شده است که سطح معناداری (sig) آن بیشتر از مقدار ۰.۰۵ و برابر ۰.۵۷۸ است (جدول ۱۱). لذا تفاوت این معیار از هویت محله‌ای در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی متفاوت معنادار نیست. به عبارت دیگر، خوانایی دو محله تفاوت محسوسی با یکدیگر ندارند.

آزمون لوین برای تشخیص برابری و عدم برابری واریانس‌ها بوده و سطح معناداری (sig) برای معیارها را مشخص کرده است. در ادامه بررسی معیارها جهت آزمون فرض H_0 و H_1 به تفکیک محلات پرداخته شده است. فرض آماری آن به عبارتند از:
 H_0 : واریانس‌های دو گروه با هم برابر هستند.
 H_1 : واریانس‌های دو گروه با هم برابر نیستند.

جدول ۱۰. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار خوانایی در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
محل	T	درجه آزادی	Sig. (2-tailed)	تفاوت میانگین	خطای معیار تفاوت	سطح اطمینان %۹۵	Sig.	F	متغیر
						حد پایین			حد بالا
حکیمیه	-۷.۲۸۹	۱۸۷	.۰۰۰	-۸.۱۵۵۴	.۱۱۱۸۹	۱.۰۳۶۲۷	.۰۵۷۸	۰.۲۹۶	خوانایی
نارمک	-۷.۲۶۴	۱۸۲.۱۰۹	.۰۰۰	-۸.۱۵۵۴	.۱۱۲۲۷	۱.۰۳۷۰۵			

معناداری (sig) برای این معیار کمتر از مقدار ۰.۰۵ و برابر ۰.۰۰۲ است (جدول ۱۲). هرچقدر مقدار (sig) کمتر از ۰.۰۵ باشد رد فرضیه H_0 راحت‌تر است؛ لذا تفاوت این معیار در دو محله معنادار و واقعی است.

شناخت و آگاهی: یکی از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، شناخت و آگاهی نسبت به محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از آزمون T مستقل استفاده شده است. سطح

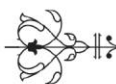
جدول ۱۱. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار شناخت و آگاهی در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
محل	T	درجه آزادی	Sig. (2-tailed)	تفاوت میانگین	خطای معیار تفاوت	سطح اطمینان %۹۵	Sig.	F	متغیر
						حد پایین			حد بالا
حکیمیه	-۸.۵۲۴	۱۹۰	.۰۰۰	.۹۳۷۶۹	.۱۱۰۰۰	۱.۱۵۴۶۷	.۰۰۰۲	۹.۵۷۰	شناخت و آگاهی
نارمک	-۸.۴۷۲	۱۷۰.۹۱۶	.۰۰۰	.۹۳۷۶۹	.۱۱۰۶۸	۱.۱۵۶۱۷			

برای این معیار بیشتر از مقدار ۰.۰۵ و برابر ۰.۷۲۰ است (جدول ۱۳). بنابراین تفاوت این معیار از هویت محله در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی متفاوت معنادار نیست. به عبارت دیگر، تعاملات اجتماعی ساکنان دو محله تفاوت محسوسی با یکدیگر ندارند

تعاملات اجتماعی: یکی از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، روابط و تعاملات اجتماعی بین ساکنان محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از آزمون T مستقل استفاده شده است. سطح معناداری (sig)

جدول ۱۲. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار تعاملات اجتماعی در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
سطح اطمینان %۹۵	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	T	محل	Sig.	F	متغیر
-	-	-	-	۱۷۸	-۷.۱۹۹	حکیمیه	۰.۷۲۰	۰.۱۲۹	تعاملات اجتماعی
۰.۸۲۸۲۳	۱.۴۵۳۷۳	۱.۱۴۰۹۸	۰.۰۰۰	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	۱۷۰.۲۴۳	-۷.۱۶۷	نارمک	-	-	-
۰.۸۲۶۷۳	۱.۴۵۵۲۲	۱.۱۴۰۹۸	۰.۰۰۰	-	-	-	-	-	-

مقدار 0.05 و برابر ۰.۰۰۰ است (جدول ۱۴). هرچقدر مقدار (sig) کمتر از ۰.۰۵ باشد؛ رد فرضیه H_0 راحت‌تر است. لذا تفاوت این معیار در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی معنادار و واقعی است

حس تعلق: از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، حس تعلق به محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از آزمون T مستقل استفاده شده است. سطح معناداری (sig) برای این معیار کمتر از

جدول ۱۳. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار حس تعلق در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
سطح اطمینان %۹۵	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	T	محل	Sig.	F	متغیر
-	-	-	-	۱۸۶	-	حکیمیه	۰.۰۰۰	۱۳.۲۲۷	حس تعلق
-۰.۹۸۸۹۲	-۱.۵۷۸۴۳	۱.۲۸۳۶۷	۰.۰۰۰	-	۸.۵۹۲	-	-	-	-
-	-	-	-	۱۶۵.۶۲۷	-	نارمک	-	-	-
-۰.۹۸۵۲۸	-۱.۵۸۲۰۷	۱.۲۸۳۶۷	۰.۰۰۰	-	۸.۴۹۴	-	-	-	-

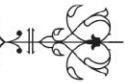
سطح معناداری (sig) برای این معیار کمتر از مقدار 0.05 و برابر ۰.۲۹۷ است (جدول ۱۵). بنابراین تفاوت این معیار در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی معنادار و واقعی است.

رضایتمندی: یکی از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، میزان رضایتمندی از شرایط مختلف محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از آزمون T مستقل استفاده شده است.

جدول ۱۴. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار رضایتمندی در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
سطح اطمینان %۹۵	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	T	محل	Sig.	F	متغیر
-	-	-	-	۱۹۰	-	حکیمیه	۰.۲۹۷	۱.۰۹۴	رضایتمندی
۱.۲۷۴۳۴	۱.۸۵۹۵۸	-۱.۵۶۶۹۶	۰.۰۰۰	-	۱۰.۵۶۳	-	-	-	-
-	-	-	-	۱۷۵.۴۵۸	-	نارمک	-	-	-
۱.۲۷۲۱۰	۱.۸۶۱۸۲	-۱.۵۶۶۹۶	۰.۰۰۰	-	۱۰.۴۸۸	-	-	-	-

استقلال و آزادی: از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، میزان استقلال محله در تامین نیاز همه ساکنان و برخورداری بسترهای مشارکت و آزادی ساکنان است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از

آزمون T مستقل استفاده شده است. سطح معناداری (sig) برای این معیار کمتر از 0.05 و برابر ۰.۰۹۱ است (جدول ۱۶). بنابراین تفاوت این معیار در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی معنادار و واقعی است.

جدول ۱۵. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار استقلال و آزادی در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها			
سطح اطمینان ۹۵٪	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	T	محله	Sig.	F	متغیر	
										حد بالا
-	-۰.۶۸۰۴۱	۰.۱۲۰۱۷	-	۰.۰۰۰	۱۷۳	-۳.۶۸۸	حکیمیه	۰.۰۰۹۱	۲.۸۸۲	استقلال و آزادی
۰.۲۰۶۰۳		۰.۴۴۳۲۲								
-	-۰.۶۸۲۱۶	۰.۱۲۱۰۱	-	۰.۰۰۰	۱۶۳.۸۹۶	-۳.۶۶۳	نارمک			
۰.۲۰۴۲۸		۰.۴۴۳۲۲								

برازندگی محیطی: یکی از معیارهای سنجش هویت محله-ای، برازندگی محیطی و کالبدی محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از آزمون T مستقل استفاده شده است.

سطح معناداری (sig) برای این معیار کمتر از مقدار ۰.۰۰۵ و برابر ۰.۱۵۴ است (جدول ۱۷). بنابراین تفاوت این معیار در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی معنادار و واقعی است.

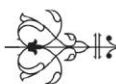
جدول ۱۶. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار برازندگی محیطی در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها			
سطح اطمینان ۹۵٪	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	T	محله	Sig.	F	متغیر	
										حد بالا
-	-	۰.۱۱۵۱۱	-۰.۹۶۷۲۵	۰.۰۰۰	۱۸۲	-۸.۴۰۳	حکیمیه	۰.۱۵۴	۲.۰۵۲	برازندگی محیطی
۰.۷۴۰۱۴	۱.۱۹۴۳۶									
-	-	۰.۱۱۶۱۷	-۰.۹۶۷۲۵	۰.۰۰۰	۱۶۹.۶۵۱	-۸.۳۲۶	نارمک			
۰.۷۳۷۹۳	۱.۱۹۶۵۷									

دین: یکی از معیارهای سنجش هویت محله‌ای به ویژه در محلات اسلامی، پایبندی به اصول دین است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار از آزمون T مستقل استفاده شده است. سطح

معناداری (sig) برای این معیار کمتر از مقدار 0.05 و برابر ۰.۰۱۸ است (جدول ۱۸). بنابراین تفاوت این معیار در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی معنادار و واقعی است

جدول ۱۷. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار دین در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
سطح اطمینان ۹۵٪	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	محلّه	Sig.	F	متغیر
-۰.۷۹۲۸۸	-۱.۳۲۷۱۲	.۱۳۵۴۵	-۱.۰۶۰۰۰	.۰۰۰	۱۹۸	-			
					۷.۸۲۶	حکیمیه			
					-		.۰۰۱۸	۵.۶۸۴	دین
-۰.۷۹۲۸۴	-۱.۳۲۷۱۶	.۱۳۵۴۵	-۱.۰۶۰۰۰	.۰۰۰	۱۹۲.۶۱۹	-			
					۷.۸۲۶	نارمک			

استفاده شده که سطح معناداری (sig) آن کمتر از 0.05 و برابر ۰.۰۰۰ است (جدول ۱۹). هرچقدر (sig) کمتر از ۰.۰۵ باشد؛ رد فرضیه H0 راحت‌تر است. لذا تفاوت این معیار در محلات حکیمیه و نارمک معنادار است

تمدن: از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، رعایت و برخورداری ساکنان محله از تمدن شهرنشینی، همسایه‌داری و رعایت اصول اخلاقی، و نظم است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های متفاوت از آزمون T مستقل

جدول ۱۸. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار تمدن در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
سطح اطمینان ۹۵٪	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	محلّه	Sig.	F	متغیر
-	-۱.۶۶۰۷۷	.۱۶۳۴۹	-	۱۸۵	-	حکیمیه			
۱.۰۱۵۶۸			۱.۳۳۸۲۳	.۰۰۰	۸.۱۸۵			۳۵.۰۳۰	تمدن
-	-۱.۶۶۶۶۲	.۱۶۶۲۵	-	۱۵۵.۴۳۵	-	نارمک			
۱.۰۰۹۸۳			۱.۳۳۸۲۳	.۰۰۰	۸.۰۵۰				

مقدار ۰.۰۵ و برابر ۰.۰۰۰ است (جدول ۲۰). هرچقدر (sig) کمتر از ۰.۰۵ باشد؛ رد فرضیه H0 راحت‌تر است. بنابراین تفاوت این معیار در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی معنادار و واقعی است.

قلمرو: از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، قلمرو و موقعیت محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از آزمون T مستقل استفاده شده است. سطح معناداری (sig) برای این معیار کمتر از

جدول ۱۹. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار اتحاد در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها							نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
سطح اطمینان ۹۵٪	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	محلّه	Sig.	F	متغیر
-۰.۵۶۷۶۴	-۱.۰۲۲۵۵	.۱۱۵۲۸	-۰.۷۹۵۱۰	.۰۰۰	۱۸۳	-۶.۸۹۷			
-۰.۵۶۴۲۴	-۱.۰۲۵۹۵	.۱۱۶۹۱	-۰.۷۹۵۱۰	.۰۰۰	۱۶۲.۹۶۶	-۶.۸۰۱		۴.۸۸۳	اتحاد

مستقل استفاده شده است. سطح معناداری (sig) برای این معیار کمتر از مقدار 0.05 و برابر ۰.۰۲۸ است (جدول ۲۱). بنابراین تفاوت این معیار در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی معنادار و واقعی است.

اتحاد: یکی از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، اتحاد ساکنان و پیوند اجزای کالبدی در محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار براساس محل زندگی با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی از آزمون T

جدول ۲۰. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار اتحاد در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها						نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
خطای معیار تفاوت	خطای معیار تفاوت	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	محله	Sig.	F	متغیر
حد پایین	حد بالا	تفاوت میانگین			حکیمیه	۰.۰۲۸	۴.۸۸۳	اتحاد
۱.۰۲۲۵۵	۰.۵۶۷۶۴	-۰.۷۹۵۱۰	۱۸۳	-۶.۸۹۷	نارمک			
۱.۰۲۵۹۵	۰.۵۶۴۲۴	-۰.۷۹۵۱۰	۱۶۲.۹۶۶	-۶.۸۰۱				

است (جدول ۲۲). بنابراین تفاوت این معیار از هویت محله‌ای در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی متفاوت معنادار نیست. به عبارت دیگر، فرهنگ دو محله تفاوت محسوسی با یکدیگر ندارند.

فرهنگ: از معیارهای سنجش هویت محله‌ای، برخورداری از فرهنگ ایرانی-اسلامی محله است. برای آزمون تفاوت میانگین این معیار از آزمون T مستقل استفاده شده است. سطح معناداری (sig) برای این معیار بیشتر از مقدار ۰.۰۵ و برابر ۰.۶۲۴

جدول ۲۱. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت معیار فرهنگ در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها						نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها		
خطای معیار تفاوت	خطای معیار تفاوت	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	محله	Sig.	F	متغیر
حد پایین	حد بالا	تفاوت میانگین			حکیمیه	۰.۶۲۴	۰.۲۴۲	فرهنگ
۰.۹۴۶۱۰	-۰.۲۸۶۹۰	-۰.۶۱۶۵۰	۱۹۲	-۳.۶۸۹	نارمک			
۰.۹۴۶۳۰	-۰.۲۸۶۷۰	-۰.۶۱۶۵۰	۱۹۰.۸۹۹	-۳.۶۸۷				

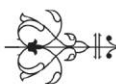
میانگین این مولفه در محلات حکیمیه و نارمک با استفاده از آزمون T مستقل پرداخته شده است.

در ادامه کلیه معیارهای هویت محله‌ای با استفاده از دستور compute در نرم‌افزار spss محاسبه و در نهایت به آزمون تفاوت

جدول ۲۲. آمار کلی مولفه هویت در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

خطای معیار میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد آزمودنی	محله	مولفه
۳.۴۵۵۶۴	۳۴.۵۵۶۴۲	۸۶.۶۶۰۰	۱۰۰	حکیمیه	هویت محله‌ای
۲.۵۲۰۲۳	۲۵.۲۰۲۳۳	۱۳۰.۲۹۰۰	۱۰۰	نارمک	

جدول ۲۳. نتایج آزمون t مستقل در مورد تفاوت مولفه هویت محله‌ای در محلات حکیمیه و نارمک (مأخذ: نگارندگان)

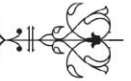
نتایج آزمون t در مورد تفاوت میانگین‌ها						نتایج آزمون لوین در خصوص برابری واریانس‌ها			
سطح اطمینان ۹۵٪	خطای معیار تفاوت	تفاوت میانگین	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	محله	Sig.	F	مولفه
-	-	۴.۲۷۷۰۴	-	۱۹۸	-	حکیمیه	۰.۰۰۱	۱۱.۰۵۸	هویت محله‌ای
۳۵.۱۹۵۶۱	۵۲.۰۶۴۳۹	۴۳.۶۳۰۰	۰.۰۰۰	۱۸۱.۰۹۱	۱۰.۲۰۱	نارمک			
-	-	۴.۲۷۷۰۴	-	۱۸۱.۰۹۱	-	حکیمیه			
۳۵.۱۹۰۷۷	۵۲.۰۶۹۲۳	۴۳.۶۳۰۰	۰.۰۰۰	۱۸۱.۰۹۱	۱۰.۲۰۱	نارمک			

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

شهر ایرانی-اسلامی مفهومی است برای معرفی شهرهایی که از یک سو متأثر از فرهنگ و آموزه‌های دینی و ارزش‌های اسلامی، و از سوی دیگر، دارای پشتوانه‌ای عظیم تاریخ و تمدن ایرانی است. در جامعه امروز ما، سبک زندگی ایرانی اسلامی که برگرفته از حیات طیبیه اسلامی و مبتنی بر توجه به تولید و آسایش همراه با احسان به دیگران است. این نوع سبک زندگی، می‌بایست متأثر از آموخته‌های دینی خود ما باشد که می‌توان در قالب حیات طیبیه اسلامی آن را طرح کرد. هویت شهر ایرانی-اسلامی یک مفهوم، بیشتر از یک صفت را دارد؛ و توجه به هویت شهر در ساخت وسازها و بخش‌هایی از گذشته شهر اهمیت حیاتی برای شهرهای ما دارد. معماری و شهرسازی یک جامعه هویت یک جامعه را به نمایش می‌گذارد؛ و محلات شهری عرصه‌ای است که این هویت در آنها ظهور پیدا می‌کند. بنابراین طراحی و ایجاد محلات با هویت اسلامی در شهرها می‌تواند بیانگر فرهنگ، شهرسازی و در نتیجه هویت آن شهر و جامعه باشد. یکی از مسائل مهم در شهرهای ایرانی، بحث هویت اسلامی-ایرانی در این شهرها است. کم‌توجهی به ابعاد و عوامل هویت‌بخش در شهرهای ایرانی به خصوص تهران، موجب ایجاد محیط‌هایی بدون همبستگی و مشارکت اجتماعی شده است. به دنبال شکسته شدن و کمرنگ شدن الگوهای قدیمی ساخت‌وساز، نوسازی و سکونت در دنیای

نتایج مقایسه تطبیقی دو الگوی قدیمی و نو محلات نشان می‌دهد در هر دو سعی شده است قلمرو فضایی مشخصی تعریف شود؛ که در مجموع تفاوت هویت محله‌ای در محلات با ویژگی کالبدی و اجتماعی متفاوت حکیمیه و نارمک، معنادار و واقعی است. ذهنیت (اسلامی) ما با تفاوت‌های بسیاری با پارادایم‌های غربی دارد. تفاوت پارادایم و منظر است که این همه تفاوت به وجود آورده است. از آنجا که هنر معماری و شهرسازی در عالم ماده و طبیعت تحقق می‌یابد و متناسب با مجموع نیازهای فردی و اجتماعی انسان‌ها در طول زمان شکل می‌گیرد؛ ایجاد آثار معماری و شهرسازی متضمن بهره‌برداری از دستاوردهای متنوع علوم زیستی، تجربی، فنی و مهندسی است و لذا ایجاد هویتی اصیل و خلق آثاری ارزشمند مستلزم احاطه عمیق به مجموع حوزه‌های علوم یاد شده است که این مهم خود امری نسبی است (نقره‌کار ۱۳۹۱، ۱۱). نتایج نشان می‌دهد جز متغیرهای ارزیابی بیرونی، سایر متغیرهای هویت در محله نارمک به‌عنوان محله قدیمی در سطح مناسبی قرار دارد؛ و برخلاف تغییراتی که در بافت فیزیکی این محله به وجود آمده است؛ ساکنان این محله همچنان احساس هویت مکانی نسبتاً زیادی را تجربه می‌کنند. همچنین مدت اقامت در محله، مالکیت مسکن، تعاملات اجتماعی و احساس امنیت بر هویت مکانی تأثیرگذار است. در حالی که در ایده‌های غربی ساخت و ساز عمده تأکید بر ارتقای متغیرهای بیرونی و ظاهری محلات می‌باشد.

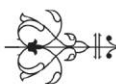

مدرن، ارتقا و اعتلای هویت در محله که یک شبکه اجتماعی بوده است؛ و پایه و اساسی برای فعالیت‌های اجتماعی محسوب می‌شود؛ به موضوعی با اهمیت تبدیل شده است. بنابراین عدم توجه به ارزش‌های ایرانی-اسلامی گذشته باعث از دست رفتن مطلوبیت کارکرد محلات خواهد شد. با توجه به آنکه در کشوری زندگی می‌کنیم که نام اسلامی بودن بر آن نهاده شده است و اسلامی بودن نیز تنها یک نام نیست و همچنین با توجه به فرهنگ غنی اسلامی در کشورمان و لزوم توجه به آن در طراحی محلات، شناسایی متغیرهای هویت جهت رعایت آن‌ها در طراحی و نوسازی محلات نو و جدید گامی در جهت ارتقای هویت اسلامی محلات شهری است؛ لذا هدف این پژوهش مقایسه تطبیقی بر اساس معیارهای هویت در محلات نوساز و قدیمی حکیمیه و نارمک بوده است. این امر به سبب تطبیق و مقایسه متغیرهای هویت به صورت تکی در محله‌های با دو الگوی سکونت قدیمی و نو می‌باشد. نگاهی به یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد تفاوت معیارهای شناخت و آگاهی، حس تعلق، رضایتمندی، استقلال و آزادی، برآزندگی محیطی، دین، تمدن، قلمرو و اتحاد در این محلات معنادار و واقعی می‌باشد. به عبارت دیگر این معیارها در محلات با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی گوناگون، متفاوت است. با توجه به اجرای طرح‌های نوسازی محله حکیمیه، از لحاظ تأثیرگذاری بر ساختار اجتماعی و احساس تعلق مردم به منطقه و هویت محلی ضعیف عمل کرده است؛ و در بعضی موارد موجب کاهش سرمایه‌های اجتماعی و حس تعلق مردم به محل زندگی و گسست ساختار و سازمان فضایی محله شده است و موفق به تقویت بنیان‌های محله‌گرایی نشده‌اند. به طور کلی، طرح نوسازی این محله هماهنگی لازم بین راهبردها و سیاست‌های طرح‌های بالادستی و پایین‌دستی یا طرح‌های اجرایی را برآورده نکرده است. از طرفی محله نارمک برخلاف تغییراتی که در بافت فیزیکی آن به وجود آمده است؛ و براساس طرح مدون شهرسازی شکل گرفته است. ساکنان این محله همچنان احساس هویت مکانی نسبتاً زیادی را تجربه می‌کنند. تفاوت معیارهای خوانایی، تعاملات اجتماعی و فرهنگ در محلات حکیمیه و نارمک با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی متفاوت معنادار و واقعی نیست. لذا می‌توان گفت طرح نوسازی بافت محله حکیمیه از لحاظ

ساختاری و کالبدی نتایج قابل‌قبولی داشته است. لذا با دخالت دادن عواملی همچون ارتقای نظام دسترسی، افزایش سطح فضای سبز، عطف توجه به عناصر تاریخی و ارزشمند، نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده و ارتقای حس تعلق ساکنین و تشویق به سکونت در این محله در سازمان فضایی محلات می‌توان به محلاتی دست پیدا کرد که نه تنها با مشکلات بی‌هویتی و فرسودگی دست و پنجه نرم نمی‌کند؛ بلکه برخوردار از شرایط سکونتی و فعالیتی متعادل هستند (همچون نارمک). در نهایت مشخص شد با توجه به آنکه سطح معناداری (sig) کمتر از ۰.۰۵ و حد بالا و پایین این دو محله با سطح اطمینان ۹۵٪ منفی بوده است؛ جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین امتیازات معیارهای هویت محله‌ای در محله قدیمی نارمک بیشتر از محله نوساز و جدید حکیمیه است. از مهم‌ترین دلایل این تفاوت‌ها را می‌توان، تفاوت در ساختارهای اجتماعی، فرهنگی مذهبی و الگوی شهرسازی اسلامی-ایرانی و غربی دانست. محلات به‌عنوان الگو و بستر پاسخگو تحقق هویت نقش مهمی دارد و در گذشته محیطی مطلوب، واجد زندگی و هویت‌ساز بوده‌اند. بنابراین در برنامه‌های نوسازی و ساخت‌وساز محلات توجه به ارزش‌های بومی، کهنه و سنتی ایرانی-اسلامی از یک سو و در نظر گرفتن نیازهای زندگی جدید از سوی دیگر ضرورت دارد. با توجه به آنکه پژوهشگران مسلمان معاصر معتقدند که صرف مسجد، مناره و گنبد در یک محله نمی‌تواند سبب ایجاد هویت اسلامی در محلات شهری شود؛ با توجه به دیدگاه این پژوهشگران برای ارتقای هویت اسلامی محلات ایرانی باید جنبه‌های مختلف اقتصادی، کالبدی، فرهنگی، اجتماعی، زیست محیطی، مدیریتی و... مورد توجه قرار گیرد؛ ولی در پژوهش‌ها کمتر به بیان الگویی جهت ارتقا و تقویت هویت اسلامی در محلات پرداخته شده است؛ و اگر تغییری اعم از بهسازی، نوسازی و یا بازسازی صورت گیرد؛ برای حفظ هویت ایرانی-اسلامی می‌بایست با درنظر گرفتن و توجه به امتداد تاریخی و به تبع خاطره جمعی آن بافت باشد. لذا این پژوهش با توجه به خلأ موجود، جهت برقراری موثر و مفید میان ارزش‌ها و سنت‌های ایرانی-اسلامی با شرایط و نیازهای جدید زندگی و همچنین تقویت هویت محله‌ای الگوی زیر پیشنهاد می‌گردد.

الگوی پیشنهادی جهت ارتقا و تقویت هویت محله ایرانی-اسلامی

مدیریتی-برنامه‌ریزی	اجتماعی-فرهنگی	کالبدی
واگذاری بخشی از نقش‌های مدیریتی به ساکنان محله	فعال‌سازی کانون‌های فرهنگی (مسجد، و...) و تسهیلات فراغتی	ایجاد فضاهای حضورپذیر و خاطره‌ساز جهت تجمع ساکنان
استفاده از الگوی محله‌محور در اداره امور و برنامه‌ریزی شهرها	برپایی برنامه‌ها و اقدامات مشارکتی و همبستگی‌ساز در محله	رعایت اصول زیباسازی باتوجه به ارزش‌های اسلامی-ایرانی
پیگیری و اجرای برنامه‌های شناخت خواسته‌ها و نیاز ساکنان	برگزاری آیین‌ها و نمایشگاه‌ها سنتی (بومی) و قومی متناسب با محله	نوسازی و احیای کالبد محله با تلفیق معیارهای سنتی (بومی) و مدرن
شناخت عوامل تواناسازی محلات در انطباق با نیازهای جدید	برنامه‌های رویدادپذیر با فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی	توجه به ساخت فضاهایی برای گروه‌های سنی کودک و نوجوان
ارزیابی فرآیند نوسازی محله و بازنگری در اهداف و رسالت آن	مشارکت و اعمال نظر ساکنان در طراحی بنا و فضاهای محله	ایجاد نشانه‌ها و الحاق شاخص‌های هویت‌دهنده به محله
نظارت مستمر بر فعالیت کلیه فضاهای عمومی و جمعی	توجه و احترام به فرهنگ‌ها، نگرش‌ها، عقاید، و... ساکنان	برقراری دسترسی مناسب به فضاهای عمومی، تفریحی، و...
برنامه‌ریزی برای تامین کلیه نیازهای همه گروه‌های سنی (کودک، نوجوان، جوان، میان‌سال و کهنسال)	نهادینه‌سازی انضباط اجتماعی، فرهنگ‌جویی، امانت‌داری و حفظ بیت‌المال از طریق رسانه و برگزاری کلاس‌های آموزشی	نوسازی محلات و ایجاد فضاها با رعایت ارتباط منطقی و سازنده بین فضاهای قدیم و جدید در جهت حفظ یکپارچگی و هویت

Walmsley .۱۱

Brown-Saracino .۱۲

Parker .۱۳

Martucci .۱۴

Rila .۱۵

Ganji Jameh Shouran .۱۶

Ujang .۱۷

۱۸. إِنَّمَا أَمْرٌ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّتِي حَرَمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ

وَأَمْرٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

۱۹. يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَ

قَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

پی‌نوشت‌ها

Musa .۱

Cuneo .۲

Cronbach test .۳

Giddens .۴

Heidegger .۵

Egelhard .۶

Neal .۷

AtashinBar .۸

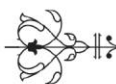
Robertson .۹

Lewicka .۱۰

منابع

۱. احمدی، حمید. ۱۳۸۳. هویت و قومیت در ایران. مجموعه مقالات هویت در ایران. به اهتمام علی‌اکبر علیخانی. تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
۲. بور، والتر. ۱۳۷۶. شهر و مسئله تشخیص. ترجمه‌ی فرزانه طاهری. آبادی ۶ (۲۲).
۳. بهزادفر، مصطفی. ۱۳۸۶. هویت شهر، نگاهی به هویت شهر تهران. تهران: شهر.
۴. بیات، بهرام. ۱۳۹۴. رویکرد اسلامی به شهر، ویژگی‌های شهر اسلامی. نظریه‌های اجتماعی مسلمانان ۴ (۱).
۵. بیدهندی، محمد، و رضا علی‌نوروزی. ۱۳۹۰. تحلیلی بر فرایند و مراحل هویت‌یابی از دیدگاه ملاصدرا. خردنامه (۶۳).
۶. پاکزاد، جهان‌شاه. ۱۳۸۶. مقالاتی در باب مفاهیم معماری و طراحی شهری، جلد دوم. تهران: شهیدی.
۷. پوراحمد، احمد، و سیروس موسوی. ۱۳۸۹. ماهیت اجتماعی شهر اسلامی. فصلنامه مطالعات شهر ایرانی-اسلامی ۱ (۲): ۱-۱۱.
۸. تابان، محسن، محمدرضا پورجعفر، و حسینعلی پورمند. ۱۳۹۱. هویت و مکان، رویکردی پدیدارشناسانه. هویت شهر ۶ (۱۰): ۷۹-۹۰.
۹. توسلی، محمود. ۱۳۷۶. اصول و روش‌های طراحی شهری و فضاهای مسکونی در ایران. مرکز مطالعات شهرسازی و معماری.
۱۰. جنکینز، ریچارد دین. ۱۳۹۱. هویت اجتماعی. ترجمه‌ی تورج یاراحمدی. تهران: پردیس دانش.
۱۱. جوادی‌آملی، عبدالله. ۱۳۸۸. ادب فنای مهربان، جلد ۶. تحقیق محمد صفایی. قم: اسراء.
۱۲. چپمن، دیوید، و لس اسپارکز. ۱۳۸۴. محیط و فضا، در آفرینش محلات و مکان‌ها در محیط انسان‌ساخت. ترجمه‌ی شهرزاد فریادی و منوچهر طیبیان. تهران: دانشگاه تهران.
۱۳. حبیبی، سید محسن. ۱۳۷۸. از شار تا شهر، تحلیلی تاریخی از مفهوم شهر و سیمای کالبدی آن تفکر و تأثر. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۴. ۱۳۸۳. شهر بی‌خاطره، شهر بی‌هویت. شهرهای جدید ۴-۳ (۲-۱).
۱۵. دانشپور، سید عبدالهادی. ۱۳۷۹. بازشناسی مفهوم هویت در فضای عمومی شهری (خیابان). رساله دکتری شهرسازی، دانشگاه تهران.
۱۶. دنبلی، سارا، حسین کلانتری‌خلیل‌آباد، و عارف آقاصفری. ۱۳۹۸. بازشناسی مولفه‌های هویت منظر شهری در شهرهای ایرانی-اسلامی (نمونه موردی شهر تهران). نقش جهان ۸ (۴).
۱۷. دهقان‌سیمکانی، رحیم. ۱۳۹۳. هویت‌بخشی دین به انسان از دیدگاه علامه جوادی‌آملی. آیین حکمت ۵ (۱۹).
۱۸. دیانی، ماریو، و دوناتلا دلاپورتا. ۱۳۸۳. مقدمه‌ای بر جنبش‌های اجتماعی. ترجمه‌ی محمد تقی دلفروز. تهران: کویر.
۱۹. دیدگاه‌های رهبری، ویژگی‌های شهر اسلامی در نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی. ۱۳۹۵. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای.
۲۰. رحمانی، جواد، و محمدرضا پورجعفر. ۱۳۹۵. تحلیل و بررسی شاخص‌های مؤثر در هویت محله (نمونه موردی: محله مسگرهای شهر زنجان). معماری و شهرسازی پایدار ۴ (۱): ۱۹-۳۰.
۲۱. رفیعیان، محسن، محمد مویدی، حسن سلیمانی، و لیلا توانگر. ۱۳۹۱. ارزیابی احساس امنیت شهروندان با رویکرد منظر شهری (نمونه موردی محله اوین)، مطالعات شهر ایرانی اسلامی ۲ (۸).
۲۲. رلف، ادوارد. ۱۳۸۹. مکان و بی‌مکانی. ترجمه محمدرضا نقصان محمدی، کاظم مندگاری، و زهیر متکی. تهران: آرمانشهر.

۲۳. رهنما، محمدرحیم، مهدی وفاپی، و رضا صمدی. ۱۳۹۵. تجلی هویت اسلامی در طراحی محلات جدید بر اساس مولفه‌های اسلامی (نمونه موردی: محله امامیه غربی مشهد). *باغ نظر* ۱۳ (۴۱): ۴۷-۵۶.
۲۴. شکرانی، رضا. ۱۳۷۸. مهندسی فرهنگ اسلامی در مولفه‌ها و ویژگی‌های شهرسازی. در *نخستین همایش آرماتشهر اسلامی*. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان.
۲۵. شهرداری منطقه ۴، معاونت فرهنگی و اجتماعی. *سند توسعه محله‌های منطقه چهار*. ۱۳۸۷.
۲۶. *صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)*، جلد ۲۲. ۱۳۷۸. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۲۷. صفرنژاد، مهسا، امیررضا کریمی‌آذری، و حمزه غلامعلی‌زاده. ۱۳۹۵. شناسایی مولفه‌های موثر بر ارتقای هویت شهر و افزایش حس تعلق شهروندان در طراحی بنای اداری فرهنگی (مطالعه موردی: شهر رشت). *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران* ۹ (۴): ۱-۳۲.
۲۸. طباطبایی، محمدحسین. ۱۳۷۴. *تفسیر المیزان*، جلد ۱۳. به کوشش محمدباقر موسوی همدانی. دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین.
۲۹. *طرح جامع تهران*، ۱۳۸۵.
۳۰. عبادیان، محمود. ۱۳۸۳. *بحران هویت، نه بی‌هویتی فرد*. تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
۳۱. فرجام، رسول، هادی سلیمانی مقدم، و اسماعیل چاوشی. ۱۳۹۰. مفهوم اجتماعی شهر از منظر متون و تعالیم اسلامی. *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای* ۱ (۲).
۳۲. فلاحت، سمیه. ۱۳۹۱. *برساخت مفهوم شهر اسلامی*. مطالعه شهر ایرانی-اسلامی ۱ (۳).
۳۳. فیرحی، داوود. ۱۳۸۳. نسبت هویت و خرده هویت‌ها. *مجموعه مقالات مبنای نظری هویت و بحران هویت*. به اهتمام علی‌اکبر علیخانی. تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
۳۴. قهرمان‌پور، علی، هادی کشمیری، و باقر کریمی. ۱۳۹۹. بررسی و سنجش معیارهای تأثیرگذار بر هویت کالبدی جداره‌های خیابان‌های شهری (مطالعه موردی: خیابان حافظ شیراز). *معماری شهرسازی پایدار* ۶ (۱).
۳۵. کاستلز، مانوئل. ۱۳۸۵. *عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ: قدرت هویت*، جلد دوم. ترجمه‌ی احد علیقلیان و افشین خاکباز. تهران: طرح نو.
۳۶. کوهی‌فرد، الناز. ۱۳۹۲. بررسی نظری مفهوم محله و تاثیر هویت بر شکل‌دهی آن در معماری، در *همایش ملی معماری، شهرسازی و توسعه پایدار با محوریت از معماری بومی تا شهر پایدار*، مشهد.
۳۷. گودرزی سروش، محمدمهدی، بهناز امین‌زاده گوهرریزی، و محمد نقی‌زاده. ۱۳۹۱. تجلی اندیشه اسلامی در شهر با حضور مدرسه در محله. *مطالعات شهر ایرانی اسلامی* ۲ (۷).
۳۸. لینیچ، کوین. ۱۳۷۶. *تئوری شکل خوب شهر*. ترجمه‌ی سید حسین بحرینی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۳۹. مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵. *سرشماری عمومی نفوس و مسکن*.
۴۰. مطهر، رضا. ۱۳۹۸. *بررسی تطبیقی معیارهای کرامت انسانی به‌عنوان یکی از ویژگی‌های شهر مطلوب اسلامی در دو محله‌ی نوساز و قدیمی حکیمیه و خیابان ایران شهر تهران*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه علم‌و‌صنعت ایران.
۴۱. مطهری، مرتضی. ۱۳۷۲. *مقدمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی: جامعه و تاریخ*. انتشارات صدرا.
۴۲. *پیرامون انقلاب اسلامی*. انتشارات صدرا.
۴۳. ملاصدرا. ۱۳۸۶. *الشواهد الربوبیه-التعلیقات*. به تصحیح جلال‌الدین آشتیانی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
۴۴. میرزایی، شکوفه، سیاوش تیموری، و سعیده نژادستاری. ۱۳۹۱. معنا در مکان و آفرینش هویت (نمونه موردی: بازار کرمانشاه) ۱۳ (۲): ۱۲۱-۱۴۱.

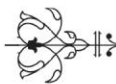

۴۵. نقره‌کار، عبدالحمید. ۱۳۸۷. *درآمدی بر هویت اسلامی در معماری و شهرسازی*. فرهنگ آثار معماری اسلامی ایران.
۴۶. و محمدمنان رئیس. ۱۳۹۱. *تحقق‌پذیری هویت در آثار معماری*. شهر ایرانی اسلامی ۲ (۷): ۵-۱۲.
۴۷. نقره‌کار، عبدالحمید، و مهران علی‌الحسابی. ۱۳۹۶. *تحقق‌پذیری هویت در معماری و شهرسازی، با تأکید بر ارتقای هویت اسلامی-ایرانی در شهرهای جدید*. فکر نو.
۴۸. نقی‌زاده، محمد. ۱۳۹۰. *ریشه‌های شهر اسلامی در متون اسلامی*. کتاب ماه هنر (۱۵۵).
۴۹. هال، استوارت. ۱۳۸۳. *هویت‌های قدیم و جدید، قومیت‌های قدیم و جدید*. ترجمه‌ی شهریار وقفی‌پور. ارغنون (۲۴).

Referenses

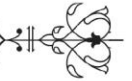
1. Abel, Ch. 1997. *Architecture and Identity, Toward a Global Eco- Culture*. MA: Architecture press, Oxford.
2. Adab, M. 2014. *Meaning in the Place of Studying the Effective Components in the Formation of Spatial*.
3. Ahmadi, Hamid. 2004. *Identity and Ethnicity in Iran*. Collection of Articles on Identity in Iran. Edited by Ali Akbar Alikhani. Tehran: University Jihad Institute for Humanities and Social Sciences.
4. Alexander, Christopher. 1965. *A City is Not a Tree*. In: G. Bell and J. Tyrwhitt (Eds). 1992. *Human Identity in the Urban Environment*. London: Penguin.
5. Alsayyad, N. 2001. *Hybrid Culture/ Hybird Urbanism: Pandora s Box of the Third Place in: Nezar Alsayyad(Ed) Hybird Urbanism on the Identity Discourse and the Built Environment*. Praeger Publihers.
6. AtashinBar, M. 2009. *The Continuity of Identity in Urban Landscape*. Bagh-e-Nazar 6(12): 45-56.
7. Bayat, Bahram. 2014. *Islamic Approach to the City: Islamic City Characteristics*. Social Theories of Muslim Thinkers 4(1): 137-167.
8. Behzadfar, Mostafa. 2007. *City Identity: A Look at Tehran City Identity*. Tehran: Shahr.
9. Bidehendi, Muhammad, and Reza Alinorozi. 2012. *An Analysis of the Process and Stages of Identification from Mulla Sadra's Perspective*. Kheradnameh (63).
10. Bocoock, R. 1992. *Consumption and Lifestyles*. Cambridge Polity.
11. Bohr, Walter. 1997. *The City and the Problem of Diagnosis*. Translated by Farzaneh Taheri. Abadi 6(22).
12. Bradley, H. 1996. *Fractured Identities: Changing Patterns of Inequality*. Polity Press.
13. Brown-Saracino, Japonica, and Jeffrey Nathaniel Parker. 2017. *What is up with My Sisters? Where are You? In The-Crood*, S. 1992. *Postmodernization*. London: Sage.
14. Castells, Manuel. 2006. *Information Age: Economics, Society, and Culture: The Power of Identity (Vol. 2)*. Translated by Ahad Aligholian, and Afshin Khakbaz. Tehran: Tarh-e No.
15. Chapman, David, and Les Sparks. 2006. *Creating Neighbourhoods and Places in the Built Environment*. Translated by Shahrzad Faryadi, and Manuchehr Tabibian. Tehran: University of Tehran Press.

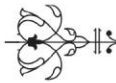
16. Cuneo, P. 2005. *The History of Urban Development in the Islamic World*. Translated by Saeid Tizghalam Zonozi. Tehran: Department of Housing and Urban Development, Urban Development Organization.
17. Daneshpour, Seyed Abdolhadi. 2001. *Recognizing the Concept of Identity in Urban Public Space (Street)*. Tehran University.
18. Dehghan Simkani, Rahim. 2017. *The Identification of Religion to Man from the Perspective of Allameh Javadi Amoli*. *The Rite of Wisdom* 5(19).
19. Diani, Mario, and Donatela Delaporta. 2004. *Introduction to Social Movements*. Translated by Muhammad Taghi Delforooz. Tehran: Kavir.
20. Donboli, Sara, Hossein Kalantari Khalilabad, and Aaref Aghasafari. 2019. *Recognition of Urbanscape Identity Components in Iranian Islamic Cities- The Case of Tehran*. *Naqshejahan* 8(4): 223-230.
21. Dougherty, D. L. 2006. *Embodying the City: Identity and Use in Urban Public Space*. Thesis Submitted to the Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Landscape Architecture.
22. Ebadian, M. 2004. *The Crisis of Identity, Not Anonymity*. Tehran: University Jihad Institute for Humanities and Social Sciences.
23. Ernawati, Jenny. 2018. *Dimensions Underlying Place Identity for Sustainable Urban Development*, *MATTER: International Journal of Science and Technology* 3(3): 271-285.
24. Falahat, Somayeh. 2013. *In Constructing the Concept of Islamic City*. *Studies on Iranian Islamic City* 1(3).
25. Farjam, R, H. Soleimani Moghadam, and E. Chavoshi. 2011. *The Social Meaning of City in Islamic Text and Manners*. *Regional Planning* 1(2): 27-40.
26. Feirahi, Davood. 2004. *Identification and Sub-Identities*. *Collection of Articles on the Theoretical Foundations of Identity and Identity Crisis*. Tehran: Jihad University Research Institute of Humanities and Social Sciences.
27. Foth, Marcus. 2004. *Designing Networks for Sustainable Neighbourhoods (A Case Study of a Student Apartment Complex)*. <http://eprints.qup.edu.ac/archive/foth>. pp:8-9.
28. Ganji Jameh Shouran, Farzaneh, Somayeh Amir Shah Bande, and Shamin Gheibi. 2016. *Investigating the Factors Affect Individual's Attachment to Place*. *International Academic Journal of Science and Engineering* 3(12): 11-19.
29. Germond-Duret Celine. 2016. *Tradition and Modernity: An Obsolete Dichotomy? Binary Thinking, Indigenous Peoples and Normalization*. *Third World Quarterly* 37(9): 1537-1558.
30. Ghahramanpour, A., H. Kashmiri, and B. Karimi. 2020. *Study and Assessment of Criteria Affecting the Physical Identity of Urban Street Walls (Case study: Hafez St., Shiraz)*. *Sustainable Urban Architecture* 6(1).
31. Giddens, Anthony. 2010. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

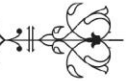
32. Goodarzisoroush, M., B. Aminzadeh Goharrizi, and M. Naghizadeh. 2012. Manifestation of Islamic Thought in the City with the Presence of School in the Neighborhood. *Studies on Iranian Islamic City* 2(7): 99-108.
33. Griffin JN, De La Haye KL, SJ. Hawkins Thompson RC, and SR. Jenkins SR. 2008. Predator Diversity and Ecosystem Functioning: Density Modifies the Effect of Resource Partitioning. *Ecology* 89(2): 298-305.
34. Haapla, A. 2004. *The Urban Identity: The City as a Place to Dwell*. Tallinn: Estonian of Arts.
35. Habibi, Seyed Mohsen. 1999. *From the City to the City: A Historical Analysis of the Concept of the City and its Physical Appearance, Thinking and Influence*. Tehran: University of Tehran.
36. Habibi, Seyed Mohsen. 2005. Memorable City, City Without Identity. *New Cities* 3-4(1-2): 14-18.
37. Hall, S. 1992. The Question of Cultural Identity. In (eds) S. Hall. D. Held. And T. Mc Grew. *Modernity and Its Future*. Open University. Press.
38. Hall, S. 2004. Old and New Identities, Old and New Ethnicities. Translated by Shahriar Waqfipour. *Arghanoon* (24).
39. Jankins, R. 2012. *Social Identity*. Translated by Tooraj Yarahmadi. Tehran: Pardis-e Danesh.
40. Javadi Amoli, A. 2010. *The Literature of the Near Death, Volume 6*. Research Mohammad Saffaei. Qom: Asra.
41. Jenkins, Richard. 2008. *Rethinking Ethnicity: Arguments and Explorations*. London: SAGE.
42. Koheler. G. 2000. The Demons of Difference and Ethos of Understanding about Cultural Policy. In Swiss. 1958. Federal Office of Culture.
43. Kohifard, E. 2013. Theoretical Study of the Concept of Neighborhood and the Effect of Identity on its Formation in Architecture. In National Conference on Architecture, Urban Planning and Sustainable Development with a Focus on Indigenous Architecture to Sustainable Cities. Mashhad.
44. Leadership Perspectives on Characteristics of the Islamic City in the View of the Supreme Leader of the Islamic Revolution. 2016. Information base of the Office for the Preservation and Publication of the Works of Grand Ayatollah Khamenei.
45. Lewicka, Maria. 2008. Place Attachment, Place Identity, And Place Memory: Restoring the Forgotten City Past. *Environmental Psychology* (28): 209-231.
46. Lewicka, Maria. 2010. What Makes Neighborhood Different from Home and City? Effects of Place Scale on Place Attachment. *Environmental Psychology* 30(1): 35-51.
47. Lynch, Kevin. 1997. *The Theory of the Good Shape of the City*. Translated by Seyed Hossin Bahreini. Tehran: University of tehran Press.
48. Martucci, S. 2019. Shopping Streets and Neighborhood Identity: Retail Theming as Symbolic Ownership in New York. *City and Community* 18(4).

49. Mihaylov Nikolay, D., and Douglas Perkins. 2011. Community Place Attachment and Its Role in Social Capital Development.
50. Mirzaei, Shokufeh, Siavash Teimouri, and Saeede Nezahs Satri. 2013. Sense of Place and Identity Creation (Case Study: Bazaar Kermanshah). *National Studies Journal* 13(2): 121-141.
51. Motahar, R. 2019. A Comparative Study of Human Dignity Criteria in the New and Old Neighborhoods of Hakimieh and Iran Street of Tehran. *Iran University of Science and Technology*.
52. Mottahari, Morteza. 1993. *An Introduction to the Islamic Worldview, Society and History*. Sadra Publications.
53. Mottahari, Morteza. 2000. *On the Islamic Revolution*. Sadra Publications.
54. Musa, Majd. 2013. *Globalization, Identity, and the Urban Built Environment: A Theoretical Context*. University of Sharjah.
55. Naghizadeh, Muhammad. 2011. The Roots of the Islamic City in Islamic Texts. *Ketab-e Mah-e Honar* (155).
56. Neal, Peter. 2003. *Urban Village and the Making of Communities*. London: Spon Press.
57. Noghrekar, A., and M. Alalhesabi. 2018. Identity Research in Architecture and Urban Planning with Emphasis on Promoting Islamic-Iranian Identity in New Cities. *Fekr-e No*.
58. Noghrekar, A., and MM Raeisi. 2012. Realization of Islamic Identity in Architectural Works. *Studies on Iranian Islamic City* 2(7): 5-12.
59. Origins and Consequences of Lesbian-Friendly Place Reputations for LBQ Migrants. *Sexualities* (20): 835–874.
60. Patteson, M. E, and D.R. Williams. 2005. Maintaining Research Tradition on Place: Diversity of Thought and Scientific Progress. *Environmental Psychology* (25): 361-380.
61. Payton, Michelle Angela Payton. 2003. Influence of Place Attachment and Social Capital on Civic Action: A Study at Sherburne National Wildlife Refuge. *Master on Civic Action: A Study at Sherburne National Wildlife Refuge Socialty past Identity Putrajaya*.
62. Pourahmad, Ahmad, and Sirus Mousavi. 2010. The Social Nature of the Islamic City. *Iranian-Islamic City Studies* 1 (2): 1-11.
63. Rafiian, M, M. Moayedi, H. Soleimani, and L. Tavangar. 2012. Assessing the Sense of Security of Citizens with an Urban Landscape Approach (a Case Study of Evin Neighborhood). *Iranian Islamic City Studies* 2(8).
64. Rahmani, J. and M. Poorjafar. 2016. Analyze and Evaluates Factors Affecting the Neighborhoods Identity (Case Study: Mesgarha Neighborhoods in the Zanzan City). *Sustainable Architecture and Urban Planning* 4(1): 3-19.
65. Rahnama, M. M. Vafaei, and R. Smadi. 2017. Expression of Islamic Identity in the Design of New Neighborhoods on the Basis of Islamic Components, Case Study: West Emamieh Neighborhood of Mashhad. *Bagh-E Nazar* 13(41): 47-56.

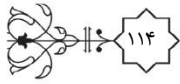
66. Ralf, Edward. 2010. Place and placelessness. Translated by Mohmadreza Naghsan Mohammadi, Kazem Mandegari, and Zahir Mottaki. Tehran: Armanshahr.
67. Rapoport, Amos. 1990. Science and the Failure of Architecture. in Altman, I., and K. Christensen. Environment and Behavior Studies: Emergence of Intellectual Traditions. Plenum Press
68. Robertson, D., J. Smyth, and I. McIntosh. 2010. Neighborhood Identity: The Path Dependency of Class and Place. Housing, Theory and Society 27(3); 258-273.
69. Sadeghi Habibabad, A., M.S. Taher Tolou Del, and J. Mahdi Nejad. 2016. Recognition of Durability of Sacred Images' Nature in the Iran Islamic Traditional Architecture Based on Identification of the Stable identity of Iranian Congregational Mosques. Sustainable Architecture and Urban Design 4(2): 17-30.
70. Safarnejad, M, A. Karimi Azar, and H. Ghalamalizade. 2017. Identify Factors Contributing to the Enhancement of the City's Identity and Increasing Citizens' Sense of Belonging in the Design of Cultural and Administrative Buildings (Case Study: Rasht). Iranian Cultural Research 9(4): 1-32.
71. Sahifa Imam (Collection of Imam Khomeini's Works), 22 Volumes. 1999. Tehran: Institute for Organizing and Publishing Imam Khomeini's Works.
72. Seamon, David, and Spwers Jacob. 2008. Place and Placelessness. 1976. Edward Relph, In Key Texts in Human Geography. Edited by Phil Hubbard, Rob Kitchin, and Gill Valentine. London: Sage.
73. Shokrani, R. 1999. Engineering Islamic Culture in the Components and Characteristics of Urban Planning. University of Esfahan Publications.
74. Soini, Katriina, Hanne Vaarala, and Eija Pouta. 2012. Residents' Sense of Place and Landscape Perceptions at the Rural- Urban Interface. Landscape and Urban Planning (104): 124-134.
75. Sori, E, and J. Pakzad. 2007. Articles on Architecture and Urban Design. Shahid Publications.
76. Statistics Center of Iran. 2016. General Population and Housing Census.
77. Taban, M, M. Porjafar, and H. Pormand. 2012. Identity and Place, Phenomenological Approach. Journal of Hoviatshahr 6(10): 79- 90.
78. Tabatabaei, M. 1995. Tafsir Al-Mizan, Volume 13. By Mohammad Baqer Mousavi Hamedani. Islamic Publications Office of the Teachers Association
79. Tavasoly, M. 1997. Principles and Methods of Urban Design and Residential Spaces in Iran. Iran Urban Planning and Architecture Studies and Research Center.
80. Ujang, Norsidah. 2012. Place Attachment and Continuity of Urban Place Identity, Procedia. Social and Behavioral Sciences (49): 156-167.
81. Walmsley. D.J. 1990. Urban Living, Longman Scientific and Technical.
82. Weeks, J. 1990. The Value of Difference. In J. Rutherford (ed). Identity. London.

83. Williams, R., J. Daniel, and Jerry Vaske. 2003. The Measurement of Place Attachment: Validity and Generalizability of a Psychometric Approach. *Forest Science* 49(6): 830- 840.
84. Woodward, K. 1991. *Concepts of Identity and Difference*. London: Thousand Oaks, Calif: Sage in association with the Open University.

**Comparative comparison of New and Old Neighborhoods
Based on Identity (Islamic-Iranian) in Urban Planning
(Case Study: Hakimieh and Narmak in Tehran)**

Reza Motahar
Master in Urban Planning, IUST

Samaneh Jalili SadrAbad
PhD in Urban Planning and Faculty Member of IUST
Corresponding author: s_jalili@iust.ac.ir

Reza Alizadeh
Planning, ShirazU Master in Regional

Received: 14/01/2021 **Accepted:** 23/04/2021

Abstract

Neighborhood identity means having a tendency and belonging to the neighborhood community. Continuation of urban life is the reason for the neighborhood's importance in the social and psychological development of urban dwellers. Therefore, the neighborhood is the physical crystallization of the community, and its borders are the crystallization of the sanctuaries. The comparison shows that the past neighborhoods had a well-structured structure and strengthened the neighborhood identity, but the new neighborhoods first define the neighborhood's structure with towers and apartments that have populated the population from all over Iran. The purpose of this study is to identify the criteria affecting the identity of neighborhoods according to current conditions and a comparative comparison between the old and new neighborhoods of Narmak and Hakimiyeh based on these criteria in order to promote Islamic identity.

Findings show that the differences in the criteria of cognition and awareness, sense of belonging, satisfaction, independence, environmental suitability, religion, civilization, territory, and unity in these neighborhoods are significant and real. Due to the implementation of renovation projects in The Hakimiyeh, in terms of affecting the social structure and people's sense of belonging to the region and local identity, it has acted poorly, reducing social capital and people's sense of belonging to the place of residence. The Narmak, despite the changes that have taken place in its physical texture, and has been formed according to a codified urban plan, but the residents of this neighborhood still experience a relatively large sense of spatial identity. The difference between the criteria of readability, social interactions and culture in Hakimiyeh and Narmak neighborhoods with different physical and social characteristics is not significant and real. Therefore, it can be said that the texture renovation project of The Hakimieh has had acceptable results in terms of structure and physics. Finally, was found that due to the significance level (sig) less than 0.05 and the upper and lower limits of these two neighborhoods with a 95% confidence level were found that the average score of neighborhood identity criteria in the old neighborhood of The Narmak more than the new neighborhood and New is Wisdom.

Keywords: neighborhood identity, new and old neighborhoods, Hakimieh, Narmak.

